

UDDANNELSE
AF
LÆRERKRÆFTER VED SOCIALE
SEMINARIER OG SKOLER M. V.

Betænkning
afgivet af Uddannelseskommissionen
for det sociale område

BETÆNKNING NR. 576

1970

Statens trykningskontor
So 00-200-bet.

ISBN 87 503 0997 8

Indholdsfortegnelse

Kommissionens etablering og hidtidige virksomhed.....	5
Kommissionens indstilling om uddannelse af lærerkræfter ved sociale skoler, seminarier m.v.....	11

Bilag:

a.	Redegørelse fra kommissionens pædagogiske konsulent	15
1.	Almene synspunkter.....	15
2.	Hvem skal uddannes.....	19
3.	Uddannelsesstruktur og uddannelsesindhold.....	24
4.	Optagelse og afslutning.....	31
5.	Andre opgaver for en seminarieuddannelsesinstitution..	32
6.	Uddannelsesinstitutionen og dens personale.....	34
7.	Uddannelsesinstitutionens tilhørsforhold.....	36
8.	Udgifter forbundet med en seminarielæreruddannelse	38
b.	Oversigt over sociale uddannelsessteders lærere	41
A.	Børnehaveseminarier.....	41
B.	Fritidshjemsseminarier.....	42
C.	Plejeassistentuddannelsen, Århus.....	44
D.	Diakonuddannelsen, Århus.....	45
E.	Omsorgsassistentuddannelsen.....	45
F.	Børneforsorgspædagog A- og S-linie	46
G.	Diakonuddannelsen, Filadelfia.....	47
H.	Fængselsbetjent-uddannelsen, fængselsvæsenets central- skole..	48
I.	Klublederuddannelsen.....	49
J.	Plejeassistentuddannelsen, De gamles by, København	49
K.	De sociale højskoler.....	50
c.	Fag i nogle sociale uddannelser.....	55
d.	Notat om Statens erhvervspædagogiske læreruddannelse	57
e.	Udtalelse af 15. januar 1970 om nordisk samarbejde	63

Kommissionens etablering og hidtidige virksomhed

1. Socialuddannelseskommisionen blev nedsat af regeringen ved følgende skrivelse af 24. juni 1965 fra socialministeren:

"I takt med den stærke velstandsstigning, der har fundet sted i de seneste 2 årtier, er der sket en kraftig udbygning af den sociale lovgivning. Det har været et karakteristisk træk i denne udvikling, at man har lagt stigende vægt på de forebyggende og revaliderende opgaver. Såvel udbygningen af forsorgen i almindelighed som den øgede indsats på de nævnte specielle områder stiller øgede krav om veluddannet personale på alle felter inden for det sociale område. Behovet for øget tilgang af uddannede medarbejdere har ført til, at man i de seneste år på en del områder har taget initiativet til oprettelse af nye eller udbygning af bestående uddannelser (sørforsorg, børneforsorg, arbejdsanvisning), men nogen samlet drøftelse af uddannelsesproblemerne på det sociale område har ikke fundet sted.

På baggrund af det anførte har regeringen besluttet at nedsætte en kommission vedrørende uddannelsen på det sociale område.

Kommissionen må i sine overvejelser inddrage uddannelsen af personale, beskæftiget på det sociale felt i videste forstand. Dette indebærer, at ikke blot uddannelsen af personale, der er beskæftiget med administration af eller varetagelsen af sociale foranstaltninger, der direkte ienhører under arbejds- og socialministeriernes områder, men også uddannelsesspørgsmål for personer inden for tilgrænsende områder bør indgå i overvejelserne. Overvejelserne bør i første række omfatte uddannelsen af personale beskæftiget inden for følgende områder:

- Den almindelige offentlige forsorg,
- socialforsikringen,
- den offentlige arbejdsanvisning,
- børne- og ungdomsforsorgen,
- sørforsorgen,

revalideringslovgivningen,
omsorgslovgivningen,
mødrehjælpen og
fængselsforsorgen.

Inden for de nævnte områder stilles der i vidt omfang specielle krav til de medarbejdere, der beskæftiges på de respektive områder, men der gør sig dog en række lighedspunkter gældende mellem arbejdet på disse områder. Disse lighedspunkter mellem arbejdet på de forskellige felter rejser bl.a. spørgsmålet om en bedre koordinering af de enkelte uddannelser end den, der hidtil har fundet sted.

Ved overvejelserne af uddannelsesproblemerne på de nævnte felter kan det være hensigtsmæssigt at sondre mellem

a) funktioner af overvejende administrativ karakter, der varetages dels af akademikere (jurister, cand.polit.'er m.fl. - overvejende i centraladministrationen - dels af personer med forskellige ikke-akademiske uddannelser,

b) funktioner af behandlingsmæssig karakter m.v. under eller i forbindelse med institutionsophold, der udføres dels af forskellige specialister, f.eks. læger, psykologer, lærere og socialrådgivere, dels af personer med plejemæssige, omsorgsmæssige og oplæringsmæssige opgaver,

c) funktioner i klientens hjem, der udøves af f.eks. familievejledere, omsorgskonsulenter og husmoderafløsere.

Kommissionen må i første række overveje følgende spørgsmål:

1. Tilvejebringelse af uddannelsesordninger på de områder inden for det sociale felt, hvor en uddannelse ikke findes, og hvor det ikke kan anses for fyldestgørende, at de beskæftigede først gennem arbejdets udførelse helt eller delvis erhverver sig forudsætninger for at bestride dette.

2. Udbygning af de eksisterende ordninger, hvor disse skønnes utilstrækkelige.

3. Koordinering i henseende til

- a) sammenlægning af uddannelsen af personale inden for nært beslægtede arbejdsområder,
- b) etablering af fælles grunduddannelse,
- c) etablering af fælles efteruddannelse,

d) udveksling af erfaringer mellem de forskellige områder og tilrettelæggelse af fælles undervisningsmateriale.

4) Tilvejebringelse af sådanne vilkår under uddannelsen i økonomisk og ansættelsesmæssig henseende, at der sikres en rimelig tilgang til det sociale område.

5) Mulighederne for at sikre en løbende koordinering og å jourføring af de forskellige uddannelser.

Det bemærkes, at det forudsættes, at kommissionen» for så vidt angår lærere og de forskellige grupper af akademisk uddannet personale, der beskæftiges som specialister inden for det sociale område, begrænser sig til at overveje, hvorvidt der er behov for at give disse en supplerende uddannelse af socialt indhold med specielt sigte på forholdene inden for det særlige felt, hvor pågældende beskæftiges.

Det forudsættes, at kommissionen samtidig med at fremkomme med forslag til løsning af de forskellige uddannelsesproblemer fremsætter skøn over de med forslagernes gennemførelse forbundne udgifter og forslag til finansiering af disse.

Kommissionen har adgang til, i det omfang det skønnes påkrævet, at tilkalde sagkyndige til sine møder."

Direktør Henning Friis, socialforskningsinstituttet, blev anmodet om at varetage hvervet som formand for kommissionen.

Til at indtræde som medlemmer af kommissionen beskikkedes i øvrigt:

Direktør S. E. Albrechtsen, Danmarks forvaltningshøjskole, afdelingsleder fru Margrethe Appel, Mødrehjælpen i København, forstander Carl Aude, fængselsvæsenets centralskole, nu fængselsinspektør, Nyborg, forsorgschef N. E. Eank-Mikkelsen, statens åndssvageforsorg, direktør H. Engberg-Pedersen, direktoratet for ungdomsundervisningen, kontorchef Asger Friis, socialministeriet, kontorchef Poul Gad, arbejdsdirektoratet, sekretariatschef Edward Hee, Københavns magistrats 3. afd., kst.rektor Vagn Holm, Den sociale højskole, nu kontorchef i socialministeriet,

direktør Holger Horsten, direktoratet for børne- og ungdoms-
forsorgen,
socialdirektør Orla Jensen, Århus,
direktør Walter Johannsen, direktoratet for revalidering og
forsorg,
forstanderinde, frk. Eli Magnussen, sundhedsstyrelsen,
kontorchef K. V. Stang, indenrigsministeriet.

Kontorchef Asger Friis udtrådte af kommissionen i juli 1966 i forbindelse med udnævnelse til direktør for ulykkesforsikringsdirektoratet.

Kontorchef Poul Gad blev fritaget for hvervet den 15. december 1967 og i stedet beskikkedes kontorchef K. Skovmand, arbejdsdirektoratet, som medlem.

Direktør H. Engberg-Pedersen blev i november 1966 fritaget for hvervet. I stedet beskikkedes undervisningsinspektør Hanne Søndergård Madsen, direktoratet for ungdomsundervisningen, som medlem. Hun er fra 1. november 1969 fritaget for hvervet som medlem af kommissionen, og i stedet er efter indstilling fra undervisningsministeriet beskikket undervisningskonsulent Carl Jørgensen, direktoratet for erhvervsuddannelserne.

Fuldmægtig Ole Høeg, fra oktober 1969 fungerende rektor ved Danmarks sociale højskole, deltager i kommissionens møder som observatør for socialreformkommissionens sekretariat.

Som sekretær beskikkedes fuldmægtig, nu ekspeditionssekretær A. Toft, socialministeriet. Sekretariatet er senere udvidet med fuldmægtig H. Bayer og fuldmægtig Karl Beukel.

Endvidere har seminarirektor H. Chr. Rasmussen, børneforsorgsseminariet i Jægerspris, fra sommeren 1969 været tilknyttet kommissionen som pædagogisk konsulent.

2. Kommissionen nedsatte i november 1966 et udvalg til at udrede problemer vedrørende den praktiske del af uddannelser på det sociale område. Udvalget udarbejdede en betænkning, som efter behandling i kommissionen blev afgivet til socialministeren i december 1968 og offentliggjort som betænkning nr. 524/1969 "Praktik i uddannelser til det sociale område".

3. Ved skrivelse af 3. november 1967 afgav kommissionen til undervisningsministeriet en udtalelse vedrørende udkast til lov om uddannelse af børnehave- og fritidspædagoger. Udtalelsen er opta-

get som bilag til det af undervisningsministeren i folketinget fremsatte lovforslag, der med enkelte ændringer er vedtaget og stadfæstet som lov nr. 209 af 21. maj 1969.

4. Ved skrivelse af 19. januar 1968 til undervisningsministeriet, socialministeriet og arbejdsministeriet fremkom socialuddannelseskommissionen med forslag til etablering af Socialt forberedelseskursus, et kursus med det sigte at indføre dem, der overvejer at gå ind i uddannelse eller beskæftigelse på det sociale felt, i væsentlige elementer af det sociale arbejde. Udtalelsen er optaget i ovennævnte praktikbetænkning som bilag E.

Forslaget er i 1968/69 realiseret forsøgsmæssigt af 6 skoler og i 1969/70 af 15 skoler (folkeskolens 10. klassetrin, 3. realklasse, ungdomsskole, aftenskole, højskole, ungdomshøjskole).

5. Ved skrivelse af 21. oktober 1969 har kommissionen til socialministeriet afgivet en betænkning om uddannelse af socionomer, der er offentliggjort som nr. 549/1970. Betænkningen er udarbejdet i samarbejde mellem bestyrelsen for de sociale højskoler og socialuddannelseskommissionen.

6. I december 1969 afgav kommissionen til socialministeriet en betænkning "Uddannelse til kommunernes sociale forvaltning", udarbejdet af en arbejdsgruppe, hvori foruden medlemmer af kommissionen har deltaget repræsentanter for de kommunale organisationer, socialinspektørforeningen, kommunesekretærforeningen og Handels- og kontorfunktionærernes forbund. Betænkningen, der dels rummer et opskolingsprogram for eksisterende personale, dels et program for uddannelse af nye medarbejdere, er offentliggjort som nr. 548/1970:

7. I oktober 1969 afgav kommissionen til socialministeriet en betænkning "Socialpædagogiske uddannelsers indhold", udarbejdet af en arbejdsgruppe bestående af socialpædagogisk sagkyndige. Betænkningen er offentliggjort som nr. 547/1970. Der er tale om et materiale til brug ved kommissionens videre overvejelser om mulighederne for koordinering af de sociale uddannelser.

8. Ved skrivelse af 15. januar 1970 har kommissionen til arbejds- og socialministeriernes internationale afdeling afgivet en udtalelse om et for Nordisk råd fremsat medlemsforslag om videreuddannelse af socialt personale. Skrivelsen er aftrykt som bilag e i nærværende betænkning.

9. Samtidig med nærværende betænkning afgav kommissionen til socialministeriet en betænkning "Uddannelse til omsorg", på grundlag af arbejdet i et særligt udvalg. Heri stilles forslag om et samlet uddannelsesprogram for medarbejdere i omsorgen for folke- og invalidepensionister såvel i alderdomshjem og plejehjem som i pensionisternes eget hjem, i dagcentre m.v. Betænkningen offentliggøres samtidig med nærværende som nr. 571/1970.

Kommissionens indstilling

1. I kommissionens skrivelse af 2. juni 1969 til socialministeriet er blandt de problemer, som kommissionen anser for umiddelbart påtrængende, og som man derfor vil fremkomme med særlig indstilling om, nævnt uddannelse af lærerkræfter til de sociale skoler og seminarier.

I overensstemmelse hermed har kommissionens pædagogiske konsulent, seminarierektor H. Chr. Rasmussen, udarbejdet en redegørelse vedrørende lærerkræfter til uddannelserne inden for det sociale område (bilag a). Redegørelsen bygger bl.a. på en af kommissionen i april 1970 afholdt konference med deltagelse af 40 ledere og lærere fra alle typer af sociale skoler og seminarier.

2. Konsulentens redegørelse har været drøftet i 37. kommissionsmøde den 29. maj 1970. Der er i kommissionen enighed om, at allerede den nuværende stab af lærere, ialt ca. 1.000 lærere i 40 seminarier m.m., nødvendiggør foranstaltninger til uddannelse, som ikke kan dækkes af nogen eksisterende institution. Behovet øges meget hurtigt i de kommende år både som følge af allerede vedtagne eller forventede udvidelser af kapaciteten ved udbygning af eksisterende og etablering af nye sociale højskoler og seminarier og som følge af udvidelse af det teoretiske islæt i de enkelte uddannelser.

Forlængelse af den enkelte uddannelse, som f.eks. omlægningen af børnehave- og fritidspædagoguddannelserne fra 2 til 3 år, indebærer ikke blot behov for flere lærerkræfter, men stiller krav om ændrede studieformer og mere indgående behandling af emnerne.

3. Kommissionen har specielt drøftet det i redegørelsens afsnit 7 (side 36 ff) behandlede spørgsmål om en seminarielæreruddannelsesinstitutions tilhørsforhold.

Det er kommissionens opfattelse, at det omfang, læreruddannel-

sesvirksomheden skal have for at dække behovet, er tilstrækkeligt stort til at kunne motivere en selvstændig institution. Ingen eksisterende institution er i stand til umiddelbart at kunne dække behovet i sin helhed. Hertil kommer imidlertid, at der er et stærkt følt behov for et organ til at samle de sociale uddannelser omkring et udviklingsarbejde vedrørende de for disse uddannelser fælles pædagogiske og faglige emner. I den forbindelse lægger kommissionen stor vægt på de i redegørelsens afsnit 5 (side 32 - 34) omhandlede opgaver for en seminarielæreruddannelsesinstitution med relation til fremskaffelse og distribution af undervisningsmateriale, formidling af forskningsresultater, udgivervirksomhed og funktion som dokumentationscentral.

Som det fremgår af redegørelsen, navnlig eksemplerne på kursemner side 27 ff, angår uddannelsesbehovet dels faglig uddannelse af seminarielærere i emner, der er specielle for det sociale område, dels almene undervisningstekniske problemer, der er fælles for al uddannelse til voksenpædagogisk virksomhed. I mange tilfælde kan undervisning af seminarielærere ikke adskilles klart i disse to emnegrupper. Det undervisningstekniske må ofte ses i relation til det sociale emneområde, som fagene i seminarierne drejer sig om.

Hvor det er muligt at behandle voksenpædagogikken uden denne nære forbindelse, bør alle eksisterende eller kommende muligheder for samarbejde med tilgrænsende pædagogiske områder udnyttes. Det er f.eks. sandsynligt, at der vil være betydelige fordele ved et samarbejde herom med Danmarks lærerhøjskole, Det universitetspædagogiske institut og Statens erhvervspædagogiske læreruddannelse. Herigennem kan man bl.a. opnå en bredere behandling af emnerne og bedre udnyttelse af de knappe ressourcer af kvalificerede sagkyndige i disse emner.

4. Kommissionen er opmærksom på, at de nævnte opgaver placerer institutionen i en nøgleposition for de sociale uddannelser. Derfor må den have en bemanning og faciliteter, der sikrer en virksomhed på et fagligt højt niveau. Den til redegørelsen knyttede udgiftsberegning regner således efter kommissionens opfattelse med en for lille medarbejderstab i forhold til opgaverne. Det kan ikke forventes, at afdelingslederne, som anført på side 35, vil kunne administrere og planlægge de enkelte kurser og samtidig virke som undervisere på kurserne i det angivne omfang. Hertil må ansættes

et antal kursusledere. Endvidere må der fra starten regnes med pædagogiske assistenter, da udvikling af undervisningsprogrammer og undervisningsmateriale er det vigtigste grundlag for lærerkurserne. Man kan iøvrigt anbefale, at der ved den nærmere opbygning trækkes på erfaringerne fra Statens erhvervspædagogiske læreruddannelse, hvis virksomhed vedrørende handelsuddannelser og tekniske uddannelser m.v. har en vis lighed med den, der er brug for på det sociale område (bilag d).

5. Det er for kommissionen af største vigtighed, at seminarielæreruddannelsesinstitutionen ikke blot bliver en kursusinstitution, men også kommer til at virke som et samordningsorgan for de sociale seminariers og skolars pædagogiske virksomhed.

Samordningen indebærer indadtil på det sociale område, at institutionen gennem sine faste medarbejdere og løsere tilknyttede fagkonsulenter holder sig å jour med og inspirerer initiativer på de enkelte delområder og enkelte seminarier m.v., formidler samarbejde herom til andre delområder og seminarier og påser, at alle seminarier m.v. får del i institutionens virksomhed.

Udadtil må samordningen bestå i at holde forbindelse til andre pædagogiske institutioner såsom Danmarks lærerhøjskole, Det universitetspædagogiske institut, Statens erhvervspædagogiske læreruddannelse m.fl. med henblik på at formidle pædagogiske landvindinger, udveksle lærerkræfter og kursustilbud og udnytte specielt teknisk materiel bedst muligt.

Opmærksomheden henledes iøvrigt på kommissionens udtalelse af 15. januar 1970 til arbejds- og socialministeriernes internationale afdeling om værdien af nordisk samarbejde bl.a. omkring læreruddannelser på det sociale område (bilag e).

6. Kommissionen har været opmærksom på, at den foran omtalte nøgleposition kan indebære, at der fra en sådan institution udgår impulser, der via uddannelsen af de fremtidige medarbejdere i sociale institutioner og andre arbejdsfelter øver indflydelse på den socialpolitiske udvikling. Det er kommissionens opfattelse, at denne funktion af en læreruddannelsesinstitution er nyttig, men at den understreger nødvendigheden af, at institutionen får forbindelse til de samfundsområder, som dens virksomhed skal tjene.

Institutionen skal ikke have selvstændige beføjelser i forhold til de sociale seminarier m.v., men fremtræde som et service-

organ. Man går ud fra, at de styrende instanser vil være opmærksom på, at en pædagogisk virksomhed kun kan trives med en høj grad af frihed til faglig udvikling.

7. Uddannelse af lærere til seminarier m.v. kan vanskeligt holdes skarpt adskilt fra videreuddannelse iøvrigt, f.eks. årskurser for erfarne medarbejdere som de eksisterende videreuddannelser for børnehave- og fritidspædagoger på Danmarks lærerhøjskole, for socialrådgivere og børneforsorgspædagoger på Danmarks sociale højskole i København, og for omsorgsassistenten og lignende på åndssvageforsorgens personalehøjskole.

Det er kommissionens opfattelse, at disse årskurser fortsat - som et af deres formål - kan have at dygtiggøre til virksomhed som seminarielærere og lignende. Oprettelsen af en seminarielæreruddannelsesinstitution må dog nødvendiggøre et samspil, der sikrer imod dobbeltdækning af uddannelsesbehov og imod alt for uensartet uddannelsespolitik. Kommissionen vil tage dette i betragtning ved udformning af et samlet uddannelsessystem for det sociale område.

8. Med disse bemærkninger skal kommissionen indstille, at der fra 1. april 1971 - foreløbig under socialstyrelsen - etableres en seminarielæreruddannelsesinstitution efter principperne i den pædagogiske konsultants vedlagte redegørelse, idet det anbefales, at der snarest muligt som første skridt nedsættes et planlægningsudvalg med repræsentanter for hvert af de vigtigste uddannelsesområder og uddannelsesinstitutioner på det sociale område og fra tilgrænsende pædagogiske områder som Danmarks lærerhøjskole, Det universitetspædagogiske institut og Statens erhvervspædagogiske læreruddannelse.

Institutionen bør finansieres af staten. På finansloven for iy71/72 foreslås på baggrund af de i konsulentens redegørelse foretagne beregninger optaget en bevilling på 1 mill. kr. I de følgende år må regnes med gradvis forøgelse af bevillingerne til ca. 3 mill. kr. for finansåret 1974/75.

København, juli 1970.

S. E. Albrechtsen
Margrethe Appel
Carl Aude
N. E. Bank-Mikkelsen
Henning Friis
(formand)

Edward Hee
Vagn Holm
Holger Horsten
Orla Jensen
Walter Johannsen

Eli Magnussen
Carl Jørgensen
K. Skovmand
K. V. Stang

i . . .

Redegørelse fra kommissionens pædagogiske konsulent

1. Almene synspunkter.

Inden for den sociale sektor findes der allerede en række personaleuddannelser, og flere er under opbygning. De er af ret forskellig struktur og varighed og arbejder på ret forskellige niveauer. Selv om der i den nærmeste fremtid vil ske en egaliseringsproces, vil betydelige forskelle formentlig bestå.

Uddannelserne er forskelligt opbyggede fra ret tilfældigt placerede kurser uden heltidsledere til udbyggede institutioner med fast lærerpersonale og ydre rammer, der kun anvendes af pågældende uddannelsesinstitution. Nogle få er udstyrede med egne kollegier.

Tendensen vil formentlig gå i retning af, at uddannelsesstederne vil blive fastere strukturerede og få heltidsansat personale i stigende grad. Det er muligt, at nogle af de eksisterende uddannelser i forbindelse med det forsøg på samordning af uddannelserne inden for den sociale sektor, der for tiden er i gang i forbindelse med socialuddannelseskommissionens arbejde, vil gå op i større enheder, men foreløbig må man regne med en noget forenklet, men dog ganske kompliceret uddannelsesstruktur, hvor der sker en udbygning af de eksisterende uddannelser, og hvor nye kommer til.

Fælles for de mennesker, der uddanner sig inden for den sociale sektor er, at de forbereder sig til et arbejde, hvor de i samspil med mennesker, der har behov derfor, søger at hjælpe disse til så gode levebetingelser i vort komplicerede nutidssamfund som muligt. De skal tage sig af deres klienters fysiske og psykiske behov, uanset om de er børn eller voksne. På grund af arbejdspresset skorter det undertiden på muligheder for at hjælpe, når det gælder de psykiske behov. I nogle tilfælde sker samspillet i ret kortvarige, intense situationer, i andre tilfælde strækker samspillet sig over år. I mange til-

fælde er der hvo klienterne tale om større eller mindre fysiske og psykiske afvigelser.

Til at uddanne det personale, der har med klienterne at gøre, må der være en række uddannelsessteder med en stab af lærere. Man kan forvente, at disse både har en omfattende faglig kunnen og en tilsvarende undervisningskurven. Nogle af lærerne møder op med forhåndsuddannelser af undervisningsteknisk art. De er f.eks. lærer- eller universitetsuddannede. Andre kommer fra arbejdsmarken og har hovedsageligt samlet deres viden ind der. De møder uden særlige forudsætninger for at kunne undervise.

Alle disse lærere vil i det følgende blive kaldt seminarielærere, uanset om de er heltids- eller deltidsansatte, og uanset om de uddannelsessteder, ved hvilke de fungerer inden for den sociale sektor kaldes seminarier eller ej.

Inden for de forskellige sociale uddannelsers områder arbejder eller vil seminarielærerne komme til at arbejde på forskellige niveauer og med forskellige uddannelsestyper. På bedre udbyggede grunduddannelser har teoriundervisningen et omfang svarende til 2-3 års undervisning. Hertil kommer praktik, som i mange tilfælde i tid udgør halvdelen af teoriperiodens omfang.

Ud over grunduddannelserne findes der efteruddannelser og på et lidt højere niveau videreuddannelser, der kan bestå af samlede uddannelseshelheder på ca. et år. I forbindelse med dem er der ikke tale om praktik.

Både i forbindelse med videreuddannelser og grunduddannelserne bliver der tale om en betydelig efteruddannelse i form af kurser. Nogle af dem skal tjene til regelmæssig å jourføring af viden, der er erhvervet under grund- eller videreuddannelserne. Der kan også tænkes kurser, på hvilke ny specialviden på feltet introduceres. Man må forvente, at kursusvirksomheden i de kommende år vil blive udstrakt til alle ansatte og vil blive systematiseret.

Herudover kan der forventes en række andre kurser, f.eks. korte introduktionskurser for uuddannede, der kan forventes at skulle fungere en vis periode på området, inden de forlader det igen eller inden de endeligt uddannes; opskolingskurser for medarbejdere, der gennem længere tid har arbejdet på området,

og overgangskurser for medarbejdere, der har deres virke og uddannelse inden for een delsektor af det sociale område, men som ønsker at skifte over til en anden.

Seminarielærerne skal tilrettelægge undervisningen og undervise både på grunduddannelserne og ved kurserne. Til disse opgaver må de selv uddannes i de fleste tilfælde, og deres faglige viden må holdes å jour.

Det kan diskuteres, om uddannelsen af seminarielærere skal centraliseres, eller om den skal gennemføres i forbindelse med de forskellige uddannelser inden for den sociale sektor. Man er interesseret i at holde dynamikken på de forskellige uddannelsesområder i gang og er måske af den grund interesseret i, at delområderne tager sig af nogle af seminarielæreruddannelsesaktiviteterne.

Samtidig er det dog sandsynligt, at et samlet seminarielæreruddannelsessystem, der kan betjene alle den sociale sektors uddannelsesinstitutioner efter behov, vil være på sin plads. Det skal ligge på et niveau, hvor visse af delområdernes uddannelser vil få vanskeligt ved at arbejde. Det er også ret få seminarielærere, der skal uddannes på de forskellige delområder. Det kan derfor være svært for dem at skaffe de nødvendige erfaringer til at kunne gennemføre en seminarielæreruddannelse med maksimal effektivitet, også fordi en stor del af grunduddannelsernes og de videregående uddannelseirs personale er deltidsansatte.

Gennem en centraliseret seminarielæreruddannelse kan man fremme et helhedssyn på arbejdet inden for den sociale sektor. Hvis dette ønskes, er det formentlig i denne ende af systemet man skal begynde, da seminarielærerne mere end nogen anden gruppe inden for sektoren er nøglepersoner. Den viden og de holdninger, som områdernes kommende medarbejdere bevidst eller ubevidst overtager fra seminarielærerne vil mærkes på deres arbejde årtier fremover. Det vil derfor være naturligt, at de nuværende og kommende seminarielærere gennem en seminarielæreruddannelse gør sig klart, hvilken viden og hvilke holdninger, de skal formidle, og hvordan det kan gøres. Ved at seminarielæreruddannelsesarbejdet sker på tværs af den sociale sektors forskellige arbejdsområder, får man på een gang skabt muligheder for et helhedssyn og får præciseret, hvor forskellene områderne imellem ligger.

På denne baggrund må man derfor foreslå en centraliseret institution til at arbejde med seminarielæreruddannelse.

Uddannelsen skal være frivillig, men alle, der blot over et kortere åremål underviser et par timer ugentlig på et uddannelsessted, skal af hensyn til sine studerende have lejlighed til at deltage. Frivilligheden er blandt andet en forudsætning for, at deltagerne tilstrækkeligt åbent og aktivt kan gå ind i kurserne, og frivillighedsprincippet vil også stimulere seminarielæreruddannelsesinstitutionen til at finde frem til de emner og arbejdsformer, der er mest brug for.

Sekretariatet for Uddannelseskommissionen for det sociale område har i marts 1970 ladet foretage et rundspørge til de forskellige uddannelser inden for feltet vedrørende de sociale uddannelsesinstitutioners læreruddannelsesbehov. Den 2. april afholdtes en læreruddannelseskonference med indbudte repræsentanter fra den sociale sektors uddannelser. Der er i det følgende taget hensyn til en række oplysninger og synspunkter fra rundspørget og fra debatten på konferencen.

Det har vist sig at være ret begrænset, hvad der hidtil har været gennemført af seminarielæreruddannelse, men samtidig er der fra næsten alle uddannelser klart givet udtryk for et stort og hastende behov.

Der har ved visse uddannelser været arrangeret korte kurser for praktikvejledere, og der har været afholdt eller er planlagt faglige møder af kortere varighed for enkelte, brede udsnit af seminarielærerne på delområder.

Enkelte grupper, der er ansat på den sociale sektors uddannelsessteder kan holde sig fagligt å jour ved at følge efteruddannelsesforanstaltninger på de områder, hvor de har erhvervet deres basisuddannelser. Folkeskolelæreruddannede kan f.eks. følge Danmarks lærerhøjskoles kurser, og psykologer kan følge deres fagorganisations efteruddannelsesprogram. Seminarielærere, der har en social uddannelse som basis, er vanskeligere stillet. Det er kun i enkelte tilfælde dispenseret, således at seminarielærere, der ikke er folkeskoleuddannede, har kunnet følge Danmarks lærerhøjskoles kurser.

I forbindelse med gennemførelsen af den 3-årige uddannelse

til børnehave- og fritidspædagog etableres i disse måneder en række instruktions- og orienteringskurser for forskellige lærergrupper. De er af nogle dages varighed. Men det er yderligere tanken senere at fremsætte forslag til læreruddannelser. Man vil i denne forbindelse se på de planer, der for tiden er under udformning vedrørende uddannelse af lærerkræfter til folkeskoleseminarier. Der foreligger dog allerede skitser til uddannelsesprogrammer for praktikledere og for seminarielærere i nogle af de musiske fag. Man ønsker kurserne placeret på Danmarks lærerhøjskole.

På nordisk plan er der en kursusvirksomhed for lærere ved de nordiske socialhøjskoler i gang: Nordisk Sommerskole. Tanken er på længere sigt at skabe en mere permanent nordisk videreuddannelse for alle typer af lærere ved sociale højskoler. Kursusvirksomheden skal omfatte alle fag og emneområder ved socialhøjskolerne, herunder tværfaglige kurser. I indeværende år skal afholdes tre 1-uges kurser.

I det øvrige Europa findes såvidt vides kun meget begrænset uddannelse af seminarielærere, selv om det af fagpressen fremgår, at behovet føles i en del lande. I England har National Institute for Social Work Training dog taget væsentlige initiativer. Det afholder tre forskellige slags kurser af 1-3 semestree varighed. Et af dem, der er af 6 måneders varighed, benævnes Course in Educational Studies for Social Work Teachers. Det vil bibringe erfarne socialrådgivere undervisnings- og planlægningsfærdigheder, så de kan blive lærere ved uddannelserne.

Som det fremgår, er seminarielæreruddannelsesaktiviteten i øjeblikket sporadisk, men der er en udvikling i gang, som det formentlig vil være hensigtsmæssigt at få koordineret, bl.a. på grund af de store overlapninger uddannelserne imellem.

2. Hvem skal uddannes.

I det følgende skitseres, hvem der har behov for at deltage i undervisningen ved en seminarielæreruddannelsesinstitution.

Det er seminarielærere til eksisterende uddannelser til børnehavepædagog, fritidspædagog, klubpædagog, børneforsorgspædagog efter almen linie og småbørnslinie, plejeassistenter

og omsorgsassistenten inden for åndssvageforsorg og særforborg. Disse uddannelser er nærmere beskrevet i kommissionens betænkning: Socialpædagogiske uddannelsers indhold (nr. 547/1970). I forbindelse med de socialpædagogiske uddannelser kan nævnes uddannelsen til fængselsbetjent.

Endvidere er der en række foreslåede uddannelser, bl.a. uddannelsen til omsorgsassistent i forbindelse med arbejdet med folke- og invalidepensionister og en række korte uddannelser til pensionistvejleder, omsorgskonsulent, omsorgshjælper, hjemmehjælper og leder i dette arbejde.

Til socialformidleruddannelserne (socialassistent og socio-nom) skal der også skaffes lærerkræfter.

I forbindelse med alle de ovenfor nævnte uddannelser skal der i de kommende år gennemføres efteruddannelseskurser, for en dels vedkommende af videregående karakter.

Seminarielærerne vil stille forskellige krav til seminarielæreruddannelse alt efter forudsætninger og ansættelsesforhold.

1. Faste lærere og ledere med undervisningspædagogisk uddannelse ved eksisterende uddannelser. - De har behov for opfriskning, når det gælder undervisningsfærdigheder, og for indlæring af nyt tilkomne undervisningsteknikker. Det kan ske på kurser. Endvidere vil mange føle et behov for at få opfrisket deres fag. Det kan ske på kortere eller længerevarende kurser, ved den i det følgende omtalte tutoring og ved deltagelse i undervisning på andre højere læreanstalter.

2. Faste lærere og ledere ved eksisterende uddannelser uden en undervisningspædagogisk uddannelse. - Disse vil have tilsvarende behov som gruppe 1, idet dog voksenundervisningens teori og praksis må gøres til genstand for en væsentlig grundigere gennemarbejdning end under 1, hvorfor kursusomfanget ikke må blive for lille.

3. Timelærere med undervisningspædagogisk uddannelse ved eksisterende uddannelser. - De vil især have brug for kurser, hvor deres specialviden sættes i relation til det felt, hvor de studerende, som de underviser, senere skal arbejde. Har de været i undervisningsarbejdet i længere tid, så har de endvidere brug for opfriskningskurser i deres fag og i undervisningsmetodik.

4. Timelærere uden undervisningspædagogisk uddannelse ved eksisterende uddannelser. - De vil have tilsvarende behov som gruppe 3, hvortil kommer kursus i **voksenundervisningens teori** og praksis. Da de under 3 og 4 nævnte lærerkræfter muligvis kun anvender en begrænset tid på undervisningsopgaver, er det formentlig begrænset, hvor megen tid de vil investere i seminarielæreruddannelse, hvorfor kurserne må være af begrænset varighed.

5. Pædagoger med undervisningspædagogisk uddannelse, der påtænker at gå ind i arbejdet eller som lige er begyndt som seminarielærere i heltidsstillinger enten i eksisterende eller i planlagte uddannelser. - Hvis de ikke kommer fra områder, til hvilke de uddannelsessteder, som de søger ind på, uddanner til, vil de have brug for kurser, hvor deres specialviden sættes i relation til feltet. I denne og i den følgende gruppe vil være en række unge kandidater fra de højere uddannelser.

6. Pædagoger uden undervisningsteknisk uddannelse, som påtænker at gå ind i heldagsstillinger enten ved eksisterende eller netop påbegyndte uddannelser eller ved planlagte uddannelser. - Disse vil have samme behov som gruppe 5, **idet** de dog **vil** have brug for indføring i voksenundervisningens teori og praksis. Denne gruppe må forventes at blive stor i de kommende år, idet der f.eks. skal bruges mange seminarielærere i anvendelsesfagene, til hvilke ingen eksisterende undervisningspædagogisk uddannelse naturligt fører hen.

I denne gruppe vil således findes en del lærere, som hverken når det gælder det faglige eller når det gælder undervisnings teknisk viden og kunnen, noget sted kan modtage en basisuddannelse, der kan pege direkte i retning af seminarielærerarbejde. Det gælder f.eks. seminarielærere med det sociale områdes egne uddannelser. Blandt andet cif rundspørget fremgår det, at det især er i aktivitetsfagene og i anvendelsesfagene, at problemet foreligger.

Pædagoger, der påtænker at blive seminarielærere, vil ofte forsøge at skaffe sig visse forudsætninger for seminarielærer-virkomheden. Da der var få uddannelsessteder for få år siden, var der muligheer for at håndplukke nogle få, særligt egnede, og give dem en vis in service-træning på uddannelsesstedet. Med det store antal, der nu kommer, er det næppe mere hensigtsmæssigt. Det **vil** sikkert derfor inden længe blive nødvendigt at

igangsætte længerevarende kurser f.eks. af et semesters varighed i aktivitetsfagene og anvendelsesfagene, i hvilket man gennemarbejder det faglige indhold og undervisningen deri. Sker det ikke, vil seminarieundervisningen i disse for området så vigtige fag sakke agterud. Det vides, at man arbejder med spørgsmålet vedrørende aktivitetsfagene inden for det undervisningsministerielle område.

Som det fremgår, er behovet for uddannelse ganske varierende for de forskellige grupper af seminarielærere. Der kan foretages andre opdelinger end ovenstående, f.eks. ud fra, om lærerne har omfattende teoretiske uddannelser (f.eks. akademikere) eller har erhvervet deres viden og kunnengennem arbejdet i marken. Den foretagne opdeling skønnes imidlertid mest hensigtsmæssig, selv om den kan udbygges. F.eks. kan tænkes en kategori af timelærere, der påtænker at gå ind i arbejdet. De fleste af dem vil dog nok nøjes med at bygge på deres allerede erhvervede viden og færdigheder og vente med at uddanne sig som seminarielærere, til de har prøvet arbejdet et stykke tid, og de kommer så ind under gruppe 3 eller 4. Men der er intet til hinder for, at de kan komme ind under gruppe 5 eller 6. Ligeledes vil der antagelig være fast ansatte lærere, der vil ønske at deltage i de under 6 nævnte, længerevarende kurser i anvendelsesfag og aktivitetsfag.

Seminarielærerne møder med ganske forskelligartede uddannelsesmæssige forudsætninger, således som det fremgår af bilag b. På grundlag af oplysninger fra børnehave- og fritidspædagogseminarieområdet og børneforsorgsseminarieområdet, ser det iøvrigt ud til, at der kan stateres en tendens til, at antallet af seminarielærere med langvarige teoretiske uddannelser som f.eks. akademikere, udgør en aftagende del af seminarielærerkorpset, og at f.eks. psykologer visse steder i landet er en mangelvare. Men forholdene er meget varierende i forskellige geografiske områder og ved de forskellige uddannelser, og billedet skifter hurtigt. Det tidligere nævnte rundspørge giver ikke noget klart billede. En række modstridende tendenser krydser hinanden.

Man møder betydelige vanskeligheder, når man forsøger at finde frem til omfanget af behovet for seminarielærere. Bilag b er en oversigt over de eksisterende uddannelsers personalesitu-

ation. På det tidspunkt, hvor materialet indsamledes, var der ved de socialpædagogiske uddannelser, der er behandlet i bilagets tabel I, ansat 721 pædagogiske medarbejdere, og af dem var 163 heltidsansatte lærere og ledere. Hertil kom, at der ved de sociale højskoler arbejdede 100 pædagogiske medarbejdere, heraf 8 på heltid. Der er altså i **alt** 821 lærere med et ganske vist meget varierende timetal. Hertil kommer f.eks. årskurser, således at det samlede antal seminarielærere nærmer sig 1.000.

Skal disse opskoles og løbende efteruddannes, kræver allerede denne funktion et ret omfattende uddannelsesapparat.

Men selv om det vides at behovet er stort, er det af flere grunde vanskeligt præcist at beskrive. Det vides ikke, i hvilket omfang seminarielærerne er interesserede i at gå ind på f.eks. seminarielærerkurser, og der kan næppe skaffes rimelige tal frem derom, selv om seminarielærerne bredt giver udtryk for interesse. Det vil blandt andet afhænge af formen, hvorunder kurserne gennemføres, og de økonomiske betingelser for deltagelse.

Samtidig vides det, at **uddannelsesudvidelser** og oprettelse af nye uddannelser vil medføre en stærk stigning i antallet af seminarielærere. Men kun for enkelte uddannelsers vedkommende vides det nu, hvornår udvidelsen finder **sted**, og det vides ikke, hvornår og i hvilket omfang de nye uddannelser påbegyndes. Det vil imidlertid være af afgørende betydning for de nye uddannelsers effektivitet i starten, at i det mindste nogle af seminarielærerne har rimelige forudsætninger for at gå ind i undervisningsarbejdet.

En del andre forhold gør det også vanskeligt at bedømme omfanget af behovet på længere ^{1gt.} F.eks. vides det ikke, hvordan forholdet mellem heltidsansatte og deltidsansatte seminarielærere vil blive, eller hvor længe heltidsansatte og deltidsansatte seminarielærere vil forblive i arbejdet.

Men at der vil ske en stærk stigning i behovet for kvalificerede seminarielærere i de følgende år er sikkert.

Kommissionens forslag må antages at indebære en firedobling af det nuværende antal pladser i seminarier, højskoler, personaleskoler, kursusaktiviteter m.v. inden for det sociale område.

3. Uddannelsesstruktur og uddannelsesindhold.

Seminarielærerne skal kunne formidle viden og færdigheder til de studerende, og det skal kunne ske på en sådan måde, at de som uddannede har muligheder for at omsætte det lærte i deres arbejde på det sociale område. Seminarieundervisningen skal være så effektiv som mulig inden for de givne rammer, hvorfor seminarielærerne fuldt ud må kunne udnytte disse. De må kunne formidle uddannelsen, således at den både kan anvendes på feltet, som det ser ud i dag, og som det vil komme til at se ud i de kommende år. Det er spild af uddannelsesinvesteringer, hvis seminarielærere ikke kan undervise effektivt, og selv om d't er svært at måle, er det den almindelige opfattelse blandt fagfolk, at man kan lære at undervise.

Hvis de seminarielærere, der ikke i forvejen har en undervisningspædagogisk uddannelse, ikke får det lært, vil de ofte falde tilbage på en pædagogik, der svarer til den, de selv var ude for under deres uddannelse. Man kan især befrygte, at timelærere som undervisningsmetode næsten udelukkende vil anvende forelæsningsformen. Den kan være på sin plads, men elevernes aktive medvirken må også sikres, f.eks. ved anvendelse af audiovisuelle hjælpemidler og gruppearbejde. Seminarielærerne må derfor oplæres heri, hvis der ikke skal spildes for megen af de studerendes tid, og seminarielærerinstitutionen skal hjælpe til hermed.

I bilag c opremses de fleste af de fag, som seminarielærerne inden for den sociale sektors uddannelser skal kunne anvende deres undervisningsmæssige færdigheder på, og hvor der derfor kan blive tale om at skaffe dem supplerende uddannelse.

Bortset fra aktivitetsfagene og anvendelsesfagene (metodefag) samt enkelte andre områder, hvor seminarielærernes tidligere faglige uddannelse kan være begrænset og tilfældig, vil lærerne oftest møde med faglige uddannelser, der er tilstrækkelige som udgangspunkt for seminarlærervirksomheden, men som i hvert fald for de faste læreres vedkommende hyppigt må å jourføres.

Oversigten i bilag c dækker kun en del af uddannelserne på det sociale område, og indholdet og omfanget af fag med samme betegnelse kan for de forskellige uddannelsers vedkommende være uensartet, ligesom alle uddannelser ikke har alle fagene.

Mender er for de mere generelle fags vedkommende betydelige overlapninger.

Dette indicerer, at det i en lang række af fagene vil være muligt at skabe fælles faglige kurser for seminarielærere fra en række af de sociale uddannelser i en lang række del-emner inden for de i bilaget nævnte fag. Samtidig vil mange af dem kunne være fælles for flere af de i afsnit 2, punkt 1-6 nævnte seminarielærergrupper. Ved dette kursusfællesskab undgås det, at seminarielærerne får for snævert et udsyn. Forsøg må vise, i hvilket omfang det er muligt.

På disse specialiserede områder forudsættes der ikke forskellige niveauer på kurserne. Et særligt avanceret niveau vil dog kunne opnås ved den i det følgende skitserede tutorordning.

Seminarielæreruddannelsen kan især tænkes at antage 3 hovedformer: Kurser af forskellig varighed (fra 1 uge til et semester), tutorordninger og deltagelse i undervisning på andre højere læreanstalter.

Kursusformen vil være velegnet til arbejde med undervisningstekniske problemer, hvor seminarielærere fra de forskellige uddannelser med forskellige ansættelsesforhold og forskellige basisuddannelser i høj grad kan gå sammen på kurserne.

Når det gælder den faglige seminarielæreruddannelse, vil kursusformen ikke i alle tilfælde være egnet, blandt andet fordi fagenes mangfoldighed inden for de sociale uddannelsers område er overordentlig stor, og fordi det formentlig i en del tilfælde vil være vanskeligt at samle så mange seminarielærere om et bestemt emne, at et kursus kan gennemføres. Men i mange tilfælde vil kursusformen også her være brugbar.

Fagene, i hvilke der undervises på uddannelsesstederne, kan opdeles i teoretiske fag og anvendelsesfag. Seminarielærerundervisning i de teoretiske fag vil i en del tilfælde kunne tænkes at foregå på eksisterende højere læreanstalter, men hvor det skønnes hensigtsmæssigt kan der også afholdes særlige kurser. Ved teoretiske fag tænkes der på fag som psykologi, sociologi, psykiatri m.fl. Kurserne vil især komme til at behandle delemner inden for disse fag, så en rimelig fordybelse i de enkelte emner bliver mulig.

Lidt anderledes stiller det sig, når det gælder anvendelsesfagene. Det er fag som børnehavelære, fritidshjems-lære,

institutionspædagogik, omsorgslære, socialrådgivning m.m. Disse fag er hver især ganske brogede blandinger af anvendelse af viden fra en lang række forskellige grundfag, holdt sammen af den praktiske anvendelse, der skal gøres af denne viden.

Når det gælder anvendelsesfågene kan der, når der kan skaffes deltagere nok, holdes kurser. Herved opnår man også at udvikle fagene. For anvendelsesfagenes vedkommende findes der ikke tilstrækkelige uddannelses tilbud på andre højere læreanstalter, og det er derfor sandsynligt, at nogle af dem må være ganske langvarige. En del af undervisningen i anvendelsesfag vil med fordel kunne gennemføres ved den i det følgende skitserede tutorordning.

Nogle af de kurser, hvor der arbejdes med undervisningsmetodik, f.eks. for timelærere, vil formentlig blive ret kortvarige, f.eks. 1-uges kurser, andre vil være af større varighed, op til et semester, f.eks. kurser i aktivitetsfag og anvendelsesfag.

Det vil ofte være hensigtsmæssigt at opdele kurserne, således at man samles og arbejder nogle undervisningstekniske emner igennem, hvorefter man går ud og prøver det drøftede, for til sidst at samles og gøre resultaterne op.

Hvor de geografiske forhold tillader det, vil kurser kunne afholdes f.eks. en ugentlig eftermiddag. Et 3-måneders kursus af denne art svarer næsten til et samlet ugekursus.

Kurser med et deltagerantal på 12-20 anses normalt for passende. Denne størrelse giver den bedste mulighed for aktivisering af kursisterne, gode muligheder for opdeling i tilstrækkeligt små grupper, uden at der bliver for mange, og muligheder for en tilstrækkelig differentiering af emnerne kurserne imellem.

Ved visse emner af generel interesse for seminarielærerne kan der tænkes afholdt storkurser af kort varighed. Som et emne for et sådant kan f.eks. tænkes en indføring af seminarielærerne i socialreformens problematik.

Kursusvirksomheden må iøvrigt få en stærkt eksperimenterende karakter, både når det gælder sammensætningen af deltagergruppen, kursusindhold og arbejdsform. Det skyldes, at området er nyt, men også, at den eksperimenterende holdning

er af værdi for seminarielærere, der arbejder på et felt i hurtig udvikling.

Kurser på nordisk plan og på internationalt plan er mulige, som De sociale nøjskoler har vist det for Nordisk Sommerskoles vedkommende, og som børneforsorgsseminarierne har vist det, når det gælder Internationale Arbeitsgruppe für Heimerzieher-schul-leiter.

Ved kurserne vil man **kunne tilrettelægge** stof til undervisningen, der via den senere omtalte dokumentationscentral vil kunne komme en bredere kreds af **seminarielærere** til gode.

Kurserne skal naturligvis foregå med anvendelse af alle de bedste, kendte teknikker, og vil formentlig i høj grad blive gruppeprægede, og kurser med hovedvægt på envejskommunikation vil næppe forekomme, medens ustrukturerede kursus-former vil spille en rolle. Foredragsholdere vil i højere grad blive anvendt til udsøgning end **til** forelæsen. Det må betragtes som en selvfølge, **at** man på seminarielærerkurser har lejlighed til at anvende det bedst mulige AV-udstyr.

Man må naturligvis se i øjnene, at flertallet af kurserne i starten vil blive relativt **kortvarige**. Der er mange, man skal nå ud til med kurserne så **hurtigt** som muligt, og det er et spørgsmål, hvor længe kursisterne kan være væk fra deres arbejdspladser. Man må så senere hjælpe sig frem med efteruddannelse og forlænge kurserne, når de mest presserende behov er dækkede. Det er af stor betydning, at seminarielærerne hyppigt, helst årligt, kommer på kurser. Der kommer meget nyt stof frem i disse år, og der er næppe grund til at tro, at dette forhold vil ændres. Er seminarielærerne ikke uafbrudt i forbindelse med de nye strømninger på områdene, vil de videregive forældet stof på forældet måde til skade for de sociale medarbejdere, de uddanner. Det er vigtigt at få begyndt hurtigt, eventuelt relaxivt småt, så eftersløbet ikke bliver alt for **stort**.

Som eksempler på kursussemner opregnes i det følgende en række emner og emneområder, der anses for **gule**. Kurser over nogle af emnerne vil kunne gentages talrige gange mere eller mindre reviderede, andre er eengangsforetagelser. Listen er naturligvis kun en ufuldstændig eksemplificering, og den omfatter kursussemner om både undervisning, teori og anvendel-

sesviden. Nogle kurser vil være beregnet for seminarellærere fra et mindre udsnit af områdets uddannelser, men seminarie-lærere fra andre områder skal dog have lejlighed til at del-tage. Andre kurser **vil** være mere generelle. Kursusvarigheden må i de enkelte tilfælde afhænge af seminariernes ønsker og af de økonomiske muligheder. Af pladshensyn er kur indholdet af det først nævnte kursus emne noget nærmere specificeret.

1. Undervisningsteknik. Kan f.eks. omfatte emner som:
 - a. Underviserens oplevelse af sin egen rolle (ikke læn-gere forelæser, men deltager i en pædagogisk proces).
 - b. Undervisningsplanlægning.
 - c. Udarbejdelse af forskellige typer af undervisnings-midler (f.eks. over-head-projector, flip-over, lyd-bånd, programmeret materiale etc.).
 - d. Anvendelse af materialet f.eks. i forbindelse med audiovisuelle hjælpemidler.
 - e. Gruppearbejds metoder (hvordan undgås f.eks. tids-spilde).
 - f. Ustruktureret undervisning (hvor langt kan man f.eks. med udbytte og uden for stor risiko gå i retning af sensitivitetstræning).
 - g. Studievejledningsteknik.
2. Uddannelsesplanlægning.
3. Kursus i instruktion af praktikantvejledere.
4. Hvordan praksis og teori kan støtte hinanden inden for forskellige områder.
5. Udnyttelse af cases i seminarieundervisningen.
6. Kursusteknik.
7. Kursus i undervisning i gruppedynamik. Tidligere del-tagelse i gruppedynamiske kurser en forudsætning.
8. Kursus i undervisning i teamteknik og ledelsesfunktioner.
9. Kurser i, hvordan den studerende kan inddrages i uddan-nelse sarbejdet.
10. Bearbejdelse til undervisningsbrug af videnskabeligt materiale.

11. Hvordan forskellige teoretiske fag og anvendelsesfag kan støtte hinanden i en uddannelse, og hvorledes der herved kan skabes en uddannelsesmæssig helhed.
12. Heltidsansatte seminarielæreres forbindelse til den praktiske udøvelse af de fag, de underviser i.
13. Kurser, hvor man i en uge i begyndelsen af et semester planlægger et uddannelsesforsøg, som gennemføres i løbet af semestret, og hvis resultater gøres op i et afsluttende kursus.
14. Kursus i udnyttelse af kollegielivet på de uddannelsessteder, der har kollegium.
15. Målet med professionel uddannelse på det sociale felt.
16. Kurser, der bevidst sammensættes af seminarielærere fra alle uddannelserne inden for området, og hvor hvert felt redegør for, hvad det specielt har at give hele området.
17. Sammenhængen i samfundsvidenskaberne.
18. Socialpolitikens rolle for uddannelserne.
19. Trivselsproblematik.
20. Debatten omkring den moderne psykiatri.
21. Fritidsproblematikken.
22. Aktivitetsfagernes indpasning i den socialpædagogiske helhed.
23. Hvordan kan der undervises i kulturformidlingsproblematik.
24. Socialmedicin som en integreret del af en socialpædagogisk uddannelse.
25. Stofbrugsproblematik.
26. Samfundsreaktioners virkning på afvigere.
27. Kursus i socialformidling for læger, der underviser socialformidlere.
28. Kursus i socialpædagogik for læger, der underviser socialpædagoger.
29. Kursus for folkeskolelærere m.fl., der underviser i almene teoretiske fag, i socialpædagogiske synspunkter.
30. Aktivitetsfag (lange og korte kurser).
31. De enkelte anvendelsesfag (lange kurser).

Foranstående liste er formentlig noget ensidig, idet for mange af emnerne har deres oprindelse i arbejdet i den social-pædagogiske arbejdsgruppe under kommissionen. De konkrete tilbud, som en seminarielæreruddannelsesinstitution vil komme med, skal bygge på oplysninger løbende indhentet fra alle uddannelsessteder.

En anden form for seminarielæreruddannelse vil være tutoring, og den vil især komme: **på tale**, når det drejer sig om de faste seminarielæreres faglige **uddannelse**.

De skal kunne søge **seminarielærerinstitutionen** om at få tildelt en tutor i forbindelse med studiet af et bestemt emne, f.eks. inden for matematik eller inden for bestemte specialer på de **områder**, hvor de underviser, og i hvilke der ikke afholdes kurser eller undervises på andre højere undervisningsanstalter, til hvilke de kan få adgang.

Son; emner for tutoring kan f.eks. tænkes: Spædbørnepsykologi. Nye socialpsykologiske teorier. Institutioner som socialt system. Særlige afvigelses- og særlige problematik. Mobility. Sammenfatninger af eksisterende litteratur inden for en del af et **anvendelsesfag**. **Bearbejdelse** til undervisningsbrug af indsamlet materiale etc.

Seminarielæreruddannelsesinstitutionen kan tildele en seminarielærer en tutor i et **semester**, f.eks. med en undervisningstime **ugentlig** plus f.eks. 3 dage à 4 timer spredt over semestret. Tutorerne skal høre til landets bedst **kvalificerede** specialister. De kan enten være ansatte ved højere læreanstalter eller arbejde med specialerne i marken eller eventuelt høre **til seminarielærerinstitutionens** faste stab. Tutorerne skal ved hjælp af **uddannelsesinstitutionens** apparat skaffe sin **studerende** de materialer, de søger, den læsning, de søger, rådgive dem i forbindelse med, om der er undervisning, de kan følge, f.eks. **på Danmarks lærerhøjskole** eller på universiteterne, eller **på** tilsvarende sociale uddannelsesinstitutioner i udlandet. Han skal eventuelt, **hvis** han finder det nødvendigt, skaffe **co-tutorer**, skaffe den studerende mulighed for institutionsbesøg og endelig - hvad der er den **primære** opgave - gennemarbejde stofområdet med den **studerende**, **hvilket** f.eks. kan ske ved en vekselvirkning mellem skriftlige arbejder og diskussioner. De **sluttelige arbejder** skal være af en sådan kvalitet, at de kan indgå i dokumentationscentralen.

Der bør eksperimenteres med, at man giver nyansatte seminarielærere tutoring i deres første semester.

Der vil kunne forekomme gruppetutoring, hvor en lille gruppe seminarielærere arbejder med en fælles problemkreds eller med forskellige aspekter af en problemkreds og i fællesskab samarbejder med en tutor og mødes med denne. Man nærmer sig her en kursusform.

Korrespondanceundervisning alene giver formentlig for lidt på dette niveau. Det må være udvekslingen af synspunkter i et undervisningssamspil, der er det væsentlige ved denne form for undervisning.

Seminarielæreruddannelsesinstitutionen kan koordinere seminarielærerudvekslinger i uddannelsesøjemed inden for landets grænser og internationalt.

Endelig kan seminarielærerne følge undervisningen på andre højere læreanstalter. Det skal også kunne forekomme, selv om man ikke har en tutor. Det er **seminarielærerinstitutionens** opgave at formidle denne undervisning.

Det bør formentlig ordnes således, at der på alle kurser inden for den sociale sektor, uanset hvilket delområde, der arrangerer dem, skal afsættes et antal pladser til deltagere fra andre delområder. Dette behøver iøvrigt ikke alene gælde seminarielærerkurserne.

Seminarielærer-uddannelsesinstitutioner må før fastlæggelsen af sine årlige budgetter foretage en **analyse** af områdets behov, hvorefter der kan opstilles et program for tutor- og kursusvirksomhed m.m., som **forelægges** alle uddannelsessteder til udtalelse.

4. Optagelse og afslutning.

For at man skal kunne deltage i seminarielæreruddannelserne, forventes det, at man har deltaget i videreuddannelse på et højere niveau end grunduddannelsens. Så længe uddannelsesapparatet inden for den sociale sektor relativt set **er** ufuldkomment, vil der kunne forekomme tilfælde, hvor man må anvende seminarielærere med en ret begrænset forhåndsuddannelse.

Seminarielæreruddannelsesinstitutionen må så i hvert enkelt tilfælde **vejlede seminarielærerne**, så de får lejlighed til at deltage i den form for uddannelse, de har mest brug for.

De, der ønsker at studere Linder institutionen, henvender sig, eventuelt efter opslag, i god tid til denne og modtager en form for erhvervsvejledning, hvorunder der drøftes studieplaner, og hvor eventuelle krav i form af skriftlige opgaver fastlægges.

Der afholdes ikke eksaminer efter kurserne, men institutionen vurderer sammen med den studerende, om der er udført et sådant arbejde, at der kan udstedes afgangsbetegnelse.

Der lægges vægt på udarbejdelsen af de skriftlige opgaver. De skal i sig selv være af en sådan kvalitet, at de kan være til støtte i de sociale uddannelser. Institutionen påtager sig at distribuere egnede opgaver af denne art.

5. Andre opgaver for en seminarlæreruddannelsesinstitution.

Afholdelse af kurser og formidling af anden form for seminarlæreruddannelse må være institutionens primære opgave, men en række sekundære melder sig også naturligt, og de er ikke mindre vigtige end de primære opgaver.

Institutionens pædagogiske personale må hele tiden være klar over, hvor der dukker nye **strømninger** og ny viden op på den sociale sektors forskellige delområder og må medvirke til, at denne viden flyder i tilstrækkeligt omfang til dem alle. **Det** må være institutionens opgave at give impulser, således at dynamikken fra et delområde overføres til andre. I den forbindelse kan institutionen også medvirke til at parallellisere områdets uddannelser.

Det må være institutionens opgave at formidle forskningsresultater, danske såvel som internationale, omformet til undervisningsstof. Omformningen kan udføres af institutionens faste personale og ved særlige kurser. Mange forskningsrapporter - for **eksempel** en lang række af socialforskningsinstituttets - afventer en sådan omformning, som de enkelte uddannelsessteder indtil nu kun i meget begrænset form har magtet.

Det **vil være** naturligt, at institutionen står bag udgivelsen af en del af disse materialer, når de ikke **kan** offentliggøres af delområderne, og når de ikke egner sig til forlagspublikation.

En udgivelsesvirksomhed behøver ikke alene at begrænse sig til trykt eller **duplikeret** materiale, men kan også gælde egnede lydbånd og - vel med tiden, når teknikken er tilstrækkeligt ud-

viklet - ITV-bånd. Institutionen kan her fungere som båndcentral.

Det er ikke institutionens opgave at drive forskning vedrørende den sociale sektor, men relevante undervisningstekniske forskningsopgaver kan tages op.

Det vil være naturligt for institutionen at fungere som dokumentationscentral, således at alle former for **publikationer** og afhandlinger, der har speciel interesse for uddannelsesstederne, men som ikke er alment tilgængelige, opbevares på institutionen, således at seminarielærere og **andre interesserede** kan få **kopier** af dem **efter** behov. Det gælder både dansk og internationalt materiale. På tale kan f.eks. komme beskrivelser af undervisningsforsøg, egnede skriftlige opgaver f.eks. fra institutionens egen virksomhed, specialopgaver fra de forskellige sociale uddannelser, special- og afløsningsopgaver fra psykologi- og sociologistudierne ved universiteterne og kandidatstudierne ved Danmarks lærerhøjskole.

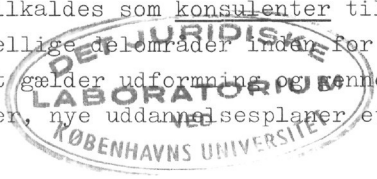
Gennem sin kursusvirksomhed og på anden måde skal institutionen opbygge en samling af relevante case-beskrivelser, der kan stilles til rådighed for uddannelsesstederne.

Det foreliggende materiale registreres effektivt efter de moderne principper, der anvendes på videnskabelige biblioteker.

Institutionen skal indsamle materiale om ændringer i uddannelserne, både når det gælder grunduddannelser og videregående uddannelser og først og fremmest inden for det sociale område. Institutionen skal have pligt til at orientere de andre delområder om ændringerne.

Institutionen kan ved en periodisk publikation, som den f.eks. selv fremstiller i offset, orientere alle uddannelsessteder inden for den sektor om, hvilke ændringer der sker, hvilke kurser der er i gang på alle niveauer, og hvilke undervisningsmaterialer og andet dokumentationsmateriale, der indgår i samlingerne.

Institutionens faste personale skal i det omfang, de arbejdsmæssigt magter det, kunne tilkaldes som konsulenter til uddannelserne inden for de forskellige delområder inden for den sociale sektor, f.eks. når det gælder udformning og gennemførelse af efteruddannelsesprogrammer, nye uddannelsesplaner etc.

De foregående opgaver må - selv om de er sekundære - være naturlige for institutionen som seminarielæreruddannelsessted at tage op. Om institutionen skal gå bredere ud er et åbent spørgsmål. Faglige kurser for seminarielærere og visse sider ved den almene videregående uddannelse inden for den sociale sektors delområder kan komme til at ligge ret tæt på hinanden, således at der her må kunne ske en vekselvirkning.

6. Uddannelsesinstitutionen og dens personale.

Der har i det foregående været gået ud fra, at der står en særlig institution til rådighed for seminarielæreruddannelse inden for den sociale sektor. Som omtalt er det ikke meningen, at en sådan institution skal bremse nogen igangværende aktivitet, men tværtimod søge at fremme de allerede igangværende aktiviteter mest muligt. Det kan f.eks. ske ved, at institutionen støtter kursusvirksomhed på et delområde med faglig bistand lønnet af institutionen.

Men institutionen skal også kunne tage initiativer med henblik på seminarielæreruddannelser, hvor den skønner det påkrævet, og hvor den bliver bedt om det.

Hvis seminarielæreruddannelsesinstitutionen finder et område, hvor et initiativ må anses for vigtigt, og hvor området ikke har muligheder for selv at gå i gang, er institutionen berettiget til at foranstalte seminarielæreruddannelseskurser og lignende for egen regning.

Der kan tænkes mange forskellige udformninger af en seminarielæreruddannelsesinstitution. I de følgende afsnit beskrives et eksempel på, hvorledes en institution kan opbygges ud fra de særlige forhold inden for det sociale område, som de er beskrevet i det foregående.

Institutionen må have et fast personale, og det kan vanskeligt være mindre end neden for beskrevet, når både de egentlige undervisningsopgaver og de andre opgaver, som institutionen må påtage sig, skal løses og gives et helhedspræg. Det er også arbejdsbelastende, at institutionen i starten vil komme til at arbejde meget eksperimenterende, bl.a. fordi der ikke findes tilsvarende institutioner på andre områder, hvis erfaringer kan overføres. Dette begrundes imidlertid også, at seminarielærerinstitutionen i eksemplet ikke er udformet større fra starten, selv om behovet for en væsentlig større institution må skønnes

at være til stede. En institution af denne art skal have en vis tid til at finde en arbejdsform, medens den endnu er over-skuelig, samtidig med at den ekspanderer i takt med uddannelsesstedernes behov. På tilsvarende måde er tilsyneladende også andre tilsvarende institutioner startet som f.eks. det tidligere omtalte National Institute for Social Work Training og også Det universitetspædagogiske institut ved Københavns universitet.

Det forsøgsprægede i arbejdet har den fordel, at institutionen ikke for hurtigt låser sig fast i et arbejdsmonster. En for fastlagt arbejdsform kan komme til at virke som en bremse på udviklingen.

Institutionens personale kan bestå af en leder og nogle fast tilknyttede afdelingsledere og pædagogiske assistenter. Hertil kommer løsere tilknyttede tutorer og konsulenter og et kontorpersonale.

Lederen bør være kompetent til at kunne undervise på universitetsniveau, og han skal have pædagogisk og administrativ erfaring, helst fra et socialt område. Han skal tage sig af institutionens administration, undervisningsvirksomhedens helhedsplanlægning og undervisning.

Afdelingslederne skal komme fra de forskellige delområder inden for den sociale sektor. De ansættes f.eks. på en 3-års kontrakt, idet det ordnes således, at de ikke alle ansættes på een gang og derved truer uddannelsens kontinuitet ved udskiftningen og således, at man har nogle af de bedste og mest åbne folk inde, og at disse folk samtidigt ad denne vej modtager en meget højtliggende uddannelse. De skal beherske alle moderne undervisningsformer foruden deres fag.

I institutionens første år vil en afdelingsleder kunne administrere og planlægge et kursus om måneden. Hertil kommer forberedelse til egen kursusundervisning. Herudover skal afdelingslederen have ansvaret for en del af institutionens omtalte andre opgaver. I det andet undervisningsår vil en afdelingsleder med sine indhentede erfaringer formentlig kunne gennemføre 15 kurser.

Ansættes senere videnskabelige assistenter, skal de under afdelingsledernes vejledning kunne påtage sig tilsvarende arbejde.

Der knyttes en række konsulenter til uddannelsesinstitutionen. De fordeles således, at alle områder inden for den sociale sektor er repræsenterede. De er pligtige at holde uddannelsesinstitutionen orienteret om udviklingen inden for deres område, ligesom man i første omgang henvender sig til dem som tutorer. De modtager et vederlag som tutorer pr. studerende og et fast vederlag for konsulentvirksomheden. De skal kunne undervise på et akademisk niveau. De kan også tænkes anvendt som ledere ved kurser. Der findes inden for den sociale sektor talrige administratorer og pædagoger, der har et stort behov for at meddele de erfaringer, de har indsamlet, og som følger særdeles godt med på deres felter, og som kan påtage sig opgaver af den skitserede art, når opgaverne er afgrænsede i tid. Opgaverne kan eventuelt gennemføres på de institutioner, til hvilke disse specialister er knyttede. Tutorer behøver ikke altid at være folk fra arbejdsområdet. Det kan f.eks. også være universitetsfolk.

Kontorpersonalet skal påtage sig korrespondance, registrering af kursusdeltagere og materialer, kopiering, duplikering, offsettrykning, skrivning af stencils og plates m.m.

7. Uddannelsesinstitutionens tilhørsforhold.

Det kan drøftes, om seminarielæreruddannelsesinstitutionen skal være en selvstændig institution, eller om den skal tilknyttes en anden, højere læreanstalt. Der kan tænkes forskellige muligheder.

Institutionen kan tænkes som en afdeling af Danmarks lærerhøjskole under ledelse af en professor og med et par afdelingsledere. Kernen i et sådant instituts teoretiske arbejde vil være at arbejde med metodefagene og foranstalte undervisning for seminarielærerne i disse samt at afholde kurser i voksenundervisningens teori og praksis. Det vil være en fordel ved en sådan ordning, at den sociale sektors seminarielærere kan udnytte Danmarks lærerhøjskoles øvrige undervisningsvirksomhed uden begrænsninger. De øvrige studerende ved Danmarks lærerhøjskole kan på deres side have glæde af undervisning i de socialpædagogiske anvendelsesfag. Den synsvinkel, under hvilken socialpædagoger ser pædagogisk virksomhed, har i stigende grad lærernes interesse. Der kan drives forskning vedrørende formidling af socialpædagogiske indsigter.

Danmarks lærerhøjskole har i forvejen videregående uddannelse i forbindelse med børnehavepædagog- og fritidspædagoguddannelserne, så området vil kun være delvis nyt for højskolen. Det ny institut skal blot arbejde på et niveau over de nuværende fortsættelsesuddannelsers.

Det ser imidlertid ud til, at Danmarks lærerhøjskole vanskeligt for tiden kan påtage sig en opgave af dette omfang for pædagoger, der ikke er lajrere. Man mangler kapacitet.

Det fremgår yderligere af udtalelser bl.a. på den tidligere omtalte seminarielæreruddannelseskonference, at en del uddannelser foretrækker, at seminarieuddannelsesinstitutionen finder frem til sin arbejdsform uafhængigt af andre uddannelsesinstitutioner. Mange af uddannelsernes medarbejdere oplever ikke nogen naturlig tilknytning til Danmarks lærerhøjskole.

Seminarielæreruddannelsen kan eventuelt også knyttes til en af de eksisterende sociale uddannelser. Løsningen er formentlig ikke hensigtsmæssig, idet de alle sigter mod at meddele undervisning, der peger i retning af et bestemt delområde af den sociale sektor.

Endelig kan seminarielæreruddannelsen foregå på en selvstændig institution, der f.eks. vil kunne betegnes som det sociale områdes seminarielærerinstitution eller som det sociale områdes seminarielærerakademi.

Før eller senere skal en sådan institution udgøre en del af et universitetscenter. Da opgavernes løsning imidlertid haster, behøver man ikke at vente på, at centertanken skal slå igennem. Institutionen kan starte sin virksomhed som f.eks. beskrevet i eksemplet, således at den let gliuer ind i et universitetscenter eller i en anden højere læreanstalt som f.eks. Danmarks lærerhøjskole.

En selvstændig institution skal have et tilsynsråd med repræsentanter for de forskellige delområders uddannelser og personaleorganisationer. Der skal sørges for, at de studerendes interesser bliver varetaget.

Institutionen kan begynde stort eller småt, alt efter hvad der viser sig muligheder for at skaffe midler til.

På institutionens hjemsted skal der væsentligst udføres pædagogisk, administrativt arbejde, hvorfor dens beliggenhed er ret underordnet, blot der er gode muligheder for den koor-

dinerende virksomhed og for samarbejdet med andre, tilsvarende pædagogiske institutioner.

Kurserne kan og bør holdes på hensigtsmæssige steder **rundt** i landet. Det vil dog være en fordel for institutionen at kunne disponere relativt fast over et kursuscenter.

8. Udgifter forbundet med en seminarielæreruddannelse.

Overvejelser vedrørende de udgifter, der vil være forbundet med en seminarielæreruddannelse» kan lettest anskueliggøres ved hjælp af et eksempel. Det kan bygge på overvejelserne i de foregående afsnit.

Der vil så blive tale om en institution, der til sin rådighed har nogle få klasseværelser og kontorlokaler samt eventuelt et mødelokale, men som iøvrigt hovedsagelig gennemfører sin virksomhed i lejede lokaler rundt i landet.

Personalet tænkes fra starten at bestå af 1 leder og 2 afdelingsledere, 10 deltidsansatte fagkonsulenter og 3 kontoruddannede medhjælpere. Institutionen skal selv gennemføre 20 kursusuger og gennemføre yderligere 20 i samarbejde med delområder inden for den sociale sektor i sit driftsår. Et kursus kan godt beslaglægge flere kursusuger. Når institutionen samtidig skal arbejde med tutorvirksomhed, udarbejdelse af undervisningsmateriale, opbygning af dokumentationssamling, udsendelse af periodiske publikationer og andet materiale, er grænsen for den lille faste stabs arbejdskapacitet formentlig nået.

Udgifterne til den faste medarbejderstab og til løbende kontorudgifter er i eksemplet beregnet til ca. 450.000 kr. det første år. Der er ikke medregnet husleje, da det vanskeligt kan forudses, under hvilken form institutionen vil kunne skaffe sig husrum.

Hvad de enkelte kursusuger angår, er de med 20 deltagere i 5 døgn beregnet til at koste 15.000 kr. hver. 40 kursusuger, som eksemplet forudsætter i det første driftsår, vil altså koste 600.000 kr.

Udgifter til 20 studerende under tutoring anslås til ca. 50.000 kr.

Det anses for nødvendigt, at kursister og studerende får deres opholdsudgifter dækkede af seminarielæreruddannelsesinstitutionen, for at interesserede seminarielærere ikke skal

afholdes fra deltagelse i foranstaltningerne, fordi de institutioner, på hvilke de arbejder, ikke kan afse midler til deres deltagelse. Det forudsættes dog, at institutionerne selv skaffer vikarer.

Man regner med, at publikationsvirksomheden skal hvile i sig selv, når bortses fra arbejdskraft og afskrivning på maskiner.

Går man ud fra eksemplet, vil institutionens første driftsår koste ca. 1.100.000 kr.

Udvides virksomheden det følgende år med yderligere 20 kursusuger og yderligere 10 studerende under tutoring, og ansættes der dette år yderligere 2 videnskabelige medarbejdere, hvilket vil være nødvendigt for at kunne udvide aktiviteterne, vil de samlede udgifter det andet år beløbe sig til ca. 1.500.000 kr.

Det må bemærkes, at hvis institutionen skal gennemføre samlede, længerevarende uddannelsesforanstaltninger, f.eks. af et semesters varighed, holder ovenstående beregning ikke.

H. Chr. Rasmussen

Oversigt over sociale uddannelsessteders lærere

I socialuddannelseskommissionens betænkning nr. 547/1970, Socialpædagogiske uddannelsers indhold, er samlet en række konkrete oplysninger vedrørende de i betænkningen omhandlede 8 uddannelser. I det følgende er uddraget de meddelte fakta vedrørende lærere, disses kvalifikationer, ansættelsesvilkår m.v. Da seminariets/skolens leder ofte også er pædagogisk engageret, er der tillige meddelt oplysninger om ledernes forhold. Oplysningerne er fra foråret 1969.

Tilsvarende oplysninger er indhentet fra de sociale højskoler. Disse oplysninger er fra januar 1970.

A. Børnehaveseminarier.

1. Der var 17 børnehaveseminarier.

2. Leder.

Seminariets daglige ledelse bestrides af en seminarierektor. De 17 rektorer fordelte sig således:

Cand. polit.....	1
Cand. psych.....	1
Børnehavelæreruddann. + cand. psych	5
Læreruddannelse + cand. psych	2
Læreruddann. + suppl. uddannelse iøvrigt ..	2
Børnehavelærer + lærer.....	1
Børnehavelæreruddannelse + suppl	5
I alt:	17

Den daglige ledelse af praktikuddannelsen forestås af en eller flere praktikledere.

Praktikledere bør være - eller have været - leder af en børnehave og have deltaget i uddannelsen af elever. Alle praktikledere var børnehavepædagoger, og alle var kvinder.

Efter de gældende regler blev der ydet tilskud til aflønning af 1 praktikleder pr. hver 3 klasser.

3. Lærere:

Ud over rektorer og praktikledere var der ved børnehaveseminarierne beskæftiget i alt 259 lærere, hvoraf kun 13 var heltidsansatte, medens de øvrige var timelønnede eller deltidsansatte. Gennemsnitlig var der således 15 lærere ved hvert seminarium.

En opdeling efter de pågældendes uddannelse gav følgende resultat:

	Antal:	Pct.:
1. Læger, jurister, præster, cand.mag.	55	21
2. Cand. psych.	16	6
3. Læreruddannede	58	23
4. Børnehave- og fritidshjemslærere	60	23
5. Socialrådgivere	13	5
6. Andre	57	22
I alt:	259	100

I gruppe 1 er medregnet 7 universitetsstuderende, fortrinsvis stud.mag.er. Gruppe 2 omfatter alle cand.psych.er og stud.psych.er, selv om de i forvejen har uddannelse som lærer eller børnehavelærer. Gruppe 3 omfatter også 1 skoleinspektør. Gruppe 6 "Andre", omfatter mange forskellige erhverv såsom kunstnere, musikpædagoger, talepædagoger, forfattere, bibliotekarere og håndværkere.

E. Fritidshjemsseminarier.

1. Der var 5 fritidshjemsseminarier.

2. Leder.

Seminariets daglige ledelse bestrides af en seminarierektor.

Af de 5 rektorer var 4 mænd og 1 kvinde. Der fandtes 2 cand.psych.er, 2 med uddannelse som fritidspædagoger og 1 seminarieuddannet lærer.

Den daglige ledelse af praktikuddannelsen blev forestået af en eller flere praktikledere.

Praktiklederen bør være eller have været leder af et fritidshjem og have deltaget i uddannelse af elever. Praktiklederne var alle fritidspædagoger.

3. Lærere.

Ud over rektorer og praktikledere var der ved fritidshjemsseminarierne beskæftiget i alt 79 lærere, hvoraf kun 4 var heltidsansatte. De øvrige var timelønnede eller deltidsansatte. Gennemsnitlig var der således 16 lærere ved hvert seminarium.

En opdeling efter de pågældendes uddannelse gav følgende resultat:

	Antal:	Pct.:
1. Læger, jurister, præster, cand.mag.er	16	20
2. Cand.psych.er	6	8
3. Læreruddannelse	13	16
4. Børnehave- og fritidshjemslærere	18	23
5. Socialrådgivere	5	6
6. Andre	21	27
I alt:	79	100

En sammenligning med fordelingen af lærerne ved børnehaveseminarierne viste, at 16 pct. af lærerne ved fritidshjemsseminarierne var seminarielærere mod 23 pct. ved børnehaveseminarierne. Omvendt var der ved fritidshjemsseminarierne 27 pct. lærere med "andre" uddannelser mod 22 pct. ved børnehaveseminarierne. De øvrige lærergrupper var stort set repræsenteret med samme pct. ved de omhandlede uddannelsesformer.

C. Plejeassistentuddannelsen, Århus.

1. Uddannelsen foregår på diakonhøjskolen, Århus.

2. Leder.

Højskolens daglige ledelse varetages af en forstander, der er anerkendt af undervisningsministeriet.

Han er efter bestyrelsens ønske teolog, og er ansvarlig over for bestyrelsen.

Som pædagogisk leder af plejeassistentuddannelsens teori og praktik er ansat en forstander(-inde). Vedkommende har sygeplejerskeuddannelse, videreuddannelse ved Danmarks sygeplejerskehøjskole samt erfaring fra administrerende og undervisende arbejde.

Forstander(-inden) er anerkendt af sundhedsstyrelsen og er i sit arbejde ansvarlig over for skolens forstander.

3. Lærere.

Udover højskolens forstander og den pædagogiske leder af plejeassistentuddannelsen, var der ved diakonhøjskolens plejeassistent-/diakonuddannelse beskæftiget 26 lærere, hvoraf de 4 var fast ansatte. De øvrige var timelønnede.

En opdeling efter uddannelse gav følgende resultat:

	Antal:
Læge, jurist, præst, cand. mag.,	
arkitekt	10
Cand. psych	1
Læreruddannet	5
Sygeplejerske	3
Socialrådgiver	1
Terapeut/bandagist	3
Andre	3

I alt: 26

For lærere og sygeplejersker var forholdet det, at de fleste havde årskursus fra lærerhøjskolen eller videreuddannelse ved Danmarks sygeplejerskehøjskole.

D. Diakonuddannelsen, Århus.

1. Uddannelsen foregår på diakonhøjskolen i Århus.
2. Leder.

Højskolens daglige ledelse bestrides af en forstander, der er anerkendt af undervisningsministeriet. Forstanderen, der efter bestyrelsens ønske er teolog, kan foretage den indvielse, der tilbydes eleverne efter endt uddannelse.

Den daglige ledelse i praktikuddannelsen forestås for tiden også af forstanderen. Det har ikke hidtil været økonomisk muligt at lønne en dertil ansat person, selv om det i høj grad er tiltrængt og vil betyde langt bedre tilrettelæggelse af og tilsyn med praktikantens arbejde i praktiktiden.

3. Lærere.

Udover forstanderen var der ved skolen beskæftiget i alt 30 lærere, hvoraf de fem var fast ansatte. De øvrige var time-lønnede.

En opdeling efter uddannelse gav følgende resultat:

	Antal:
1. Læge, jurist, præst, cand. mag.	5
2. Læreruddannet skolepsykolog	4
3. Socialrådgiveruddannet	4
4. Sygeplejerskeuddannet	2
5. Børneforsorgs- ell. fritidshjemsudd. ...	3
6. Organist/musiker	2
7. Diakon	1
8. Andre	9

I alt: 30

E. Omsorgsassistentuddannelsen.

1. Uddannelsen foregår på personalehøjskolen, oprettet af statens åndssvageforsorg.

2. Leder.

Skolen ledes af bestyrelsen for statens åndssvageforsorg.

Den daglige ledelse varetages af en forstander. Tilsynet med skolen foretages af uddannelsesrådet, nedsat af bestyrelsen.

3. Lærere.

Udover forstanderen var der (efterår 1968) ved skolen beskæftiget i alt 52 lærere, hvoraf 24 var heltidsansatte og 28 time-lønnede.

En opdeling af de heltidsansatte efter uddannelse gav følgende resultat:

	Antal:
Seminarieuddannet	
Faglærer	19
Fysioterapeut	1
Fritidshjems lærer	1
Cand. polit.	1
Ergoterapeut	2
I alt:	24

F. Børneforsorgspædagog, A- og S-linie.

1. Uddannelsen foregik forår 1969 på otte børneforsorgs-seminarier.

2. Leder.

Seminariets daglige ledelse bestrides af en forstander, der ifølge socialministeriets bekendtgørelse af 1. juni 1964 om uddannelsen til børneforsorgspædagog, § 2, normalt har en forudgående uddannelse i og virksomhed inden for børneforsorgsarbejdet.

Af de otte ledere var seks cand.psych.er, en var læreruddannet med videregående uddannelse, og en var cand. theol. Af de seks psykologer havde fire tillige læreruddannelse. Alle ledere var mænd.

Den daglige ledelse af praktikundervisningen forestås af normalt 2 praktikledere (praktikforstandere) pr. seminarium.

Den ene af et seminariums praktikledere (-forstandere) er normalt tillige stedfortræder for forstanderen. Forstanderne har ret varierende uddannelser; alle har dog en videregående pædagogisk uddannelse.

3. Lærere.

Udover forstandere og praktikforstandere var der ved de 8 børneforsorgsseminarier beskæftiget 9 normerede, heltidsansatte lærere samt 1 heltidsansat, der blev lønnet af private midler.

De fastansatte lærere var for hovedpartens vedkommende uddannet ved børneforsorgs-, børnehave- eller fritidshjemsseminarium og havde alle supplerende uddannelse.

Ved børneforsorgsseminarierne bortset fra Ikast var beskæftiget 74 deltidansatte (timelønnede) lærere med ret varierende uddannelse. (Ikast fritidshjemsseminarium og børneforsorgsseminarium har fælles lærerstab). Ved hvert seminarium var beskæftiget fra 7 til 12 timelønnede lærere med varierende timetal.

G. Diakonuddannelsen, Filadelfia.

1. Uddannelsen foregår på kolonien Filadelfias diakonskole.

2. Leder.

Den daglige ledelse af diakonskolen forestås af en forstander, der samtidig er præst ved koloniens kirke.

Udover varetagelsen af det rent administrative, underviser han i en række fag.

Forstanderen træffer sammen med sygeplejelæreren/-lærerinden aftale om placering af skolens elever i praktikperioden.

3. Lærere.

Der var ved skolen -- udover forstanderen - 5 heltidsansatte lærere, hvoraf 3 seminar uddannede og 2 med sygeplejeuddannelse.

Endvidere havde man på diakonskolen 13 deltidbeskæftigede lærere (timelærere). Disse fordelte sig efter uddannelse således:

Sociale fag:	Socialrådgiver	1
Sygeplejefag:	Læge	4
	Oversygeplejerske	1
	Diakon	1
	Beskæftigelsesterapeut	1
	Værkstedsleder (diakon- + sløjdlærer-eksamen m.fl. supplerende kurser) ..	2
Kirkelige fag:	Præst	2
	Ministerialbogsfører (kordegn)	1
	<u>I alt:</u>	<u>13</u>

I oversigten er ikke medtaget undervisere, som kun havde ganske enkelte timer i løbet af et år.

H. Fængselsbetjentuddannelsen, fængselsvæsenets centralskole.

1. Basisuddannelsen af fængselsbetjente m.v. er for tiden under stærk forandring. Uddannelsen foregår på fængselsvæsenets centralskole (Vestre fængsel).

2. Leder.

Ledelsen af skolen forestås af en fængselsinspektør (cand. jur.), der er heldagsbeskæftiget dels med undervisning, dels med den administrative ledelse af skolen.

3. Lærere.

Der var i foråret 1969 udelukkende ansat deltidsbeskæftigede (timelønnede) lærere. De 32 timelønnede fordelte sig efter uddannelse (hovederhverv) således:

Uånd. jur.	12
Gand . theol	2
Læge	1
Psykolog	3
Psykiater	2
Socialrådgiver	2
Bogholder	2
Røde Kors-instruktør	1
Fhv. stud. mag	1
Fængselsuddannet	6

I alt: 32

I. Klublederuddannelsen.

1. Uddannelsen foregår under to forskellige former,

- a) Aftenundervisning på Dansk klublederseminarium to aftener om ugen i 2 år, og
- b) **under** Ungdomsringens auspici 3 x 4 uger inden for 3 år (højskoleophold).

Nedenstående oplysninger fra foråret 1969 vedrører kun Dansk ungdomsklubseminarium, der har til huse i lejede lokaler i Dansk fritidshjemsseminarium, Tæbyvej 7, Rødovre.

2. Leder.

Seminariet ledes af en overlærer, der er uddannet på lærerseminarium og endvidere har været ungdomsklubleder i en årrække. Han varetager den administrative ledelse og deltager tillige i undervisningen.

3. Lærere.

Lærerantallet er noget varierende. Der beskæftigedes i løbet af en 2-årig periode i alt 21-22 lærere, alle på deltid.

Lærerne fordelte sig efter uddannelse således:

Psykolog	2
Cand. j ur	1
Socialrådgiver	2
Læreruddannet	1
Bibliotekar	1
Dramatisk instruktør	1
Revisor, H.D	1
Klub- eller fritidshjemsuddannet	12-13.

J. Plejeassistentuddannelsen, De gamles by, København.

1. Uddannelsesstedet er Københavns fagskole for plejepersonale (De gamles by), København, der drives af Københavns kommune.

På fagskolen foregår (forår 1969) foruden plejeassistentuddannelsen også sygehjælperuddannelse, genoptræningskursus for sygeplejersker og kursus for plejehjemsledere. Ledere og lærere er tildels engageret i alle uddannelser.

2. Leder.

Den administrative ledelse ligger hos en ekspeditionssekretær (Københavns kommune). Den pædagogiske ledelse varetages af sygeplejerske med videreuddannelse (Århus).

3. Lærere.

Ved plejeassistentuddannelsen var der beskæftiget 3 sygeplejelærere som heltidsansatte, alle sygeplejersker med videreuddannelse fra Danmarks sygeplejehøjskole, Århus. Der var endvidere beskæftiget 19 lærere på deltidbasis (timelønnede), som efter uddannelse fordelte sig således:

Læge	4
Cand. jur.	2
Arkitekt	1
Cand. psych.	2
Cand. theol.	1
Læreruddannet	2
Stud. med.	1
Ergoterapeut	1
Fysioterapeut	1
Sangpædagog	1
Rengøringsleder	1
Husholdningslærerinde	2

I alt: 19

K. De sociale højskoler.

1. Der er tre sociale højskoler.

2. Leder.

Højskolen i København ledes af en rektor, højskolen i Århus af en forstander og højskolen i Odense af en deltidsbeskæftiget, fungerende rektor. (I finanslovforslaget for 1970/71 er der i forbindelse med højskolernes kapacitetsudvidelser m.v. søgt oprettet rektorstillinger ved højskolerne i Århus og Odense).

Lederne af højskolerne i København og Århus er begge socialrådgiveruddannede. Den fungerende rektor ved højskolen i Odense er cand. jur.

Den daglige ledelse af praktikuddannelsen forestås i København og Odense af en afdelingsleder, og i Århus af en fuldmægtig.

3. Lærere.

Der var ved højskolerne i januar 1970 beskæftiget i alt 97 lærere , hvoraf 8 var heltidsansatte, 1 deltidsansat, medens de øvrige var timelønnede. De heltidsansatte fordelte sig med 7 i København og 1 i Århus. Ved Odense-skolen blev undervisningen udelukkende varetaget af timelærere.

En opdeling efter lærernes uddannelse giver følgende resultat:

Cand. jur.	31	(heraf heltid: 1)
Cand. polit.	6	(" " : 1)
Cand. oecon.	3	
Stud. oecon.	1	
Cand. med	17	
Cand. psych.	12	(heraf heltid: 1)
Mag. scient. ,	1	
Stud. mag	1	
H.D.	1	
Læreruddannet	2	
Socialrådgiver	17	(heraf heltid: 5)
Kommunal- ell. sygekasseuddann. .	5	

I alt: 97 (heraf heltid: 8)

S A M M E N D R A G :

På de følgende sider har man i tre tabeller foretaget et sammendrag af de i det foregående givne oplysninger vedrørende lederes og læreres uddannelse, fordelt på uddannelsessted og hel- eller deltidsbeskæftigelse.

I. Antal lærere ialt (herunder forstandere m.v. med pædagogiske funktioner), antal deltidsbeskæftigede, deltidsbeskæftigede i pct. af samtlige. Fordelt på uddannelsessteder.

Uddannelsessteder:	L æ r e r e				deltids i pct. af ialt:
	heltids		deltids	Ialt:	
	ledere ¹⁾	lærere iøv.			
A. Børnehave-seminarium	51 ²⁾	13	246	310	79,3
B. Fritidshjems-seminarium	13	4	75	92	81,5
C. Diakonhøjskolen, Århus (plejeass.)	2	4	22	28	78,5
D. Diakonhøjskolen, Århus (diakon)	1 ³⁾	5	25	31	80,6
E. Personalehøjskolen (omsorgsass.S og Å)	1	24	28	53	52,9
F. Børneforsorgs-seminarium (A og S)	23	10	74	107	69,2
G. Diakonhøjskolen, Filadelfia	1	5	13	19	68,4
H. Centralskolen (fængselsbetjent)	1	-	32	33	97,0
I. Klubleder-seminarium	1 ⁴⁾	-	23	24	100,0
J. Plejeass.skolen, København	1	3	19	23	82,6
K. De sociale højskoler	3	8	89	100	89,0
A. - K.: I alt	98	76	647	821	77,5

1) Herunder er medregnet praktikforstandere.

2) Heraf 17 forstandere.

3) Pågældende er også leder af plejeassistentuddannelsen, Århus.

4) Hvervet som leder af klubseminariet varetages som deltidsbeskæftigelse af overlærer i folkeskolen.

II. Lærernes (bortset fra forstandernes) uddannelse, fordelt på heltdsansatte (faste) og lærere ialt.

Uddannelsessteder:		Læge, jurist, præst l), cand.mag.m.v.	Cand.psych. stud.psych.	Læreruddan- nelse(fol- skolesemi- narium)	Fængselsudd., børnehavne-, fritidshjem- klubuddann.	Social- rådgiver	Sygepleje-, diakon-, omsorgsass. terapeut-.	A n d r e
A. Børnehavne- seminarium	faste ialt	÷ opl. 55	÷ opl. 16	÷ opl. 58	÷ opl. 60	÷ opl. 13	÷ opl. 0	÷ opl. 57
B. Fritidshj.- seminarium	faste ialt	÷ opl. 16	÷ opl. 6	÷ opl. 13	÷ opl. 18	÷ opl. 5	÷ opl. 0	÷ opl. 21
C. Diakonhøjsk. Aarhus(pl.ass.)	faste ialt	÷ opl. 11	÷ opl. 1	÷ opl. 5	÷ opl. 0	÷ opl. 1	÷ opl. 6	÷ opl. 3
D. Diakonhøjsk. Aarhus(diakon)	faste ialt	÷ opl. 5	÷ opl. 4	÷ opl. (5)	÷ opl. 3	÷ opl. 4	÷ opl. 3	÷ opl. 11
E. Personale- højskolen (oms.ass(S/Å))	faste ialt	1 ÷ opl.	0 ÷ opl.	19 ÷ opl.	1 ÷ opl.	0 ÷ opl.	3 ÷ opl.	0 ÷ opl.
F. Børnefors.- sem.(A og S)	faste ialt	÷ opl. ÷ opl.	÷ opl. ÷ opl.	÷ opl. ÷ opl.	÷ opl. ÷ opl.	÷ opl. ÷ opl.	÷ opl. ÷ opl.	÷ opl. ÷ opl.
G. Diakonhøjsk. Filadelfia	faste ialt	0 6	0 ÷ opl.	3 3	0 ÷ opl.	0 1	2 7	0 1
H. Centralskolen (fængselsb.)	faste ialt	0 17	0 3	0 0	0 6	0 2	0 0	0 4
I. Klubleder- seminarium	faste ialt	0 1	0 3	0 1	0 12-13	0 2	0 0	0 3
J. Plejeass.sk. København	faste ialt	0 9	0 2	0 2	0 0	0 0	3 5	0 4
K. De sociale højskoler	faste ialt	2 60	1 12	0 2	5 17	0 0	0 0	0 6

1) herunder stud. jur., stud. mag. etc.

III. Lederes (herunder praktikforstanderes) uddannelse.

Uddannelsessteder:

	Cand. theol.	Cand. polit.	Cand. psych.	Cand. jur.	Lærer + cand. psych.	Børnehavslærer + cand. psych.	Socialrådgiver + suppl.	Lærer + suppl.	Lærer + børnehavslærer	Fritidspædagog + suppl.	Sygeplejerske/ børneplejerske + suppl.	Fritidspædagog/ børnehavslærer	Børnehavslærer + suppl.	I alt:
A. Børnehaveseminarium		1	1		2	5		2	1			34	5	51
B. Fritidshjems- seminarium			2					1		2		8		13
C. Diakonhøjskolen, Århus (plejeassistent)	1										1			2
D. Diakonhøjskolen, Århus (diakon)	1													1
E. Personalehøjskolen (omsorgsassistent S og Å)								1						1
F. Børneforsorsseminarium (A og S)	1		7				2	4			6	3		23
G. Diakonhøjskolen Filadelfia	1													1
H. Centralskolen (fængselsbetjent)				1										1
I. Klublederseminarium								1						1
J. Plejeassistentens skolen København											1			1
K. De sociale højskoler				1			2							3

I alt: 4 1 10 2 2 5 4 9 1 2 8 45 5 98

Fag i nogle sociale uddannelser

PÆDAGOGIK-PSYKOLOGI:	Psykologi Gruppepsykologi Intelligensafvig (oligofreni) Mentalhygiejne Pædagogik Sprogstimulation Seksuallære Alderspædagogik Handicaplære Studievejledning.
SOCIALE FAG:	Samfundslære - orientering Sociale fag og børnelove Forsorgslære Statistik og økonomi Socialpolitik Sociologi Arbejdsmarkedskundskab Offentlig forsorg m.v. Socialforskning m.v. Kriminalret/kriminologi Civilret Revalidering og erhvervsvejledning Børneforsorgskundskab Børneforsorgslære.
METODEFAG (Anvendelsesfag):	Barnepiejelære Børnehavelære Fritidshjæmslære Klubmetodik Ungdomsledermetodik Omsorgslære Socialrådgivning (-metodik).

Notat om Statens erhvervspædagogiske læreruddannelse

1. Statens erhvervspædagogiske læreruddannelse har til huse i to etager af den tekniske skole, Tuborgvej 177 i København.

SEL er en selvstændig institution under undervisningsministeriet, direktoratet for erhvervsuddannelserne. Institutionen har til opgave at foranstalte pædagogisk uddannelse for kommende eller ansatte lærere, der i forvejen har gennemført en videregående faglig eller højere uddannelse, samt gennem pædagogisk forsøgs- og udviklingsarbejde stille ny viden til rådighed for uddannelsen, og fremme de uddannelses søgendes kendskab til og forståelse af pædagogisk forsøgsvirksomhed.

Den pædagogiske undervisning og faglige efteruddannelse af lærere henholdsvis ved handelsskoler og ved tekniske skoler har hidtil af staten været drevet hver for sig. Under hensyn til de fordele af pædagogisk, administrativ og økonomisk art, som en centralisering af disse opgaver ville indebære, blev der fra 1. april 1969 oprettet en fælles institution: Statens erhvervspædagogiske læreruddannelse.

2. Personalet består af følgende:

Rektor (lønramme 37) Markmann.

3 afdelingsledere (34. lønramme):

Cand.mag. Erik Bierild, uddannelse af lærere inden for handelsundervisningen.

Civilingeniør Bjørn West, de tekniske uddannelser.

Cand.pæd. Knud Aagaard, afdelingen for eksperimentel pædagogik.

Administrator (34.) Ellen Andersen, HD.

1 fuldmægtig (vakant).

16 kursusledere (29.) Virker både som ledere og undervisere på kurser.

1 adjunkt/lektor (16./31.).

Kontorpersonale: 7 fuldtidsbeskæftigede,
5 deltidsbeskæftigede.

Hertil kommer løse specialpædagoger, tilrettelæggere til specielle opgaver samt 3-4 lærere lærere i dataprogrammeret undervisning.

Til institutionen hører bl.a. et pædagogisk værksted med alle moderne undervisningsmidler.

3. Uddannelsen inden for eksperimentel pædagogik gennemføres dels som pædagogisk-psykologisk, dels som didaktisk/metodisk forsknings- og forsøgsvirksomhed og kurser for lærere i tilknytning hertil. Hovedvægten har hidtil været lagt på studiet af programmeret undervisning, herunder udvikling og eksperimentel afprøvning af programmeret undervisningsmateriale. I 1967-68 gennemførtes endvidere 9 forsøgskurser for lærere i programmeret undervisning, hvoraf 5 i datamaskine-formidlet programmeret undervisning, og i 1968-69 14 kurser (heraf 8 med datamaskine). I 1969/70 og de følgende finansår udstrækkes forsknings- og forsøgsvirksomheden til en række tilgrænsende felter i forbindelse med udvidelsen af læreruddannelsen, der nu omfatter flere kategorier af lærere. Fra 1970-71 vil der blive gennemført pædagogiske grundkurser med en varighed på ca. 28 uger. Det samlede antal kursusuger for pædagogisk grunduddannelse og efteruddannelse anslås til ca. 300.

4. Uddannelsen af lærere ved handelsskolerne omfatter kurser til handelsfaglærereksamen som en forudsætning for fast ansættelse som lærer ved handelsskolerne samt pædagogiske og metodiske efteruddannelseskurser. Handelsfaglærereksamen blev i 1967 bestået af 186 kandidater, i 1968 af 340 kandidater og forventes i 1969 at omfatte ca. 370 kandidater. I 1970 forventes en tilsvarende stigning.

5. Uddannelsen af lærere ved den tekniske undervisning omfatter pædagogiske grundkurser samt pædagogisk og faglig uddannelse.

6. Udover de nævnte ordinære opgaver for handelsskoler og tekniske skoler m.v. har institutionen i år påtaget sig nogle særlige opgaver, nemlig:

Uddannelse af 30 faglærere ved postvæsenet.

14-ugers kursus for indenrigsministeriets uddannelsesnævn for undervisere på fysio- og ergoterapeutiskoler, sygeplejeskoler m.v.

Kursus for akademikere på handelshøjskoler, etableret som 9 koncentrerede week-end kurser, der indholdsmæssigt stort set svarer til de ordinære pædagogiske grundkurser å 14 uger.

Kurser for instruktører under uddannelsesrådet under arbejdsministeriet.

Særlige instruktørkurser for udvalgte lærere fra tekniske skoler og lokale eller regionale pædagogiske instruktører ligger på et højere plan end den normale læreruddannelse, idet det drejer sig om instruktører, som virker som ledere eller konsulenter for skolerne.

7. SEL's virksomhed består hovedsagelig i uddannelse af lærere, hvilket kan sammenlignes med, at de sociale seminarier uddanner pædagoger. Det bemærkes dog, at eleverne på handelsskoler og de tekniske skoler i et vist omfang er arbejdsledere. Det gælder i hvert fald eleverne på de specielle lederkurser og instruktørkurser. Det gælder endvidere i særlig grad de specielle kurser, der er etableret for handelshøjskolerne, indenrigsministeriet og til dels uddannelsesrådet for ufaglærte under arbejdsministeriet.

For så vidt har SEL altså i et vist omfang uddannelse af lærere svarende til den seminarielæreruddannelse, som overvejes etableret på det sociale område.

8. Handelsfaglærereksamen er obligatorisk for faglærere ved handelsskoler. Lærere ved teknika m.v. forudsættes at møde med en fuld faglig uddannelse, men skal i løbet af det første ansættelsesår gennemgå en 14-ugers pædagogisk uddannelse på SEL.

SEL har ingen egentlige beføjelser over for de skoler m.v., som betjenes, men fremtræder som et service-organ for disse. På grundlag af indberetninger fra skolerne til direktoratet for erhvervsuddannelserne føres et EDB-kartotek over samtlige heltids- og deltidsansatte lærere på teknika og handelsskoler med oplysninger om deres faglige uddannelse og efteruddannelse af faglig eller pædagogisk karakter.

SEL trækker af dette EDB-kartotek lister vedrørende lærernes uddannelse og drøfter uformelt med skolerne, hvilke lærere der bør have efteruddannelse, og hvilke kurser den enkelte bør søge.

9. Spørgsmål vedrørende hvilke opgaver SEL skal tage op, og hvorledes og med hvilket indhold undervisningen skal gennemføres, afgøres af institutionen selv for så vidt angår den pædagogiske virksomhed. Vedrørende de faglige kurser afgøres spørgsmålene af direktoratet for erhvervsuddannelserne, der har en handelspædagogisk afdeling og en tekniskpædagogisk afdeling. Disse afdelinger virker i nært samarbejde med henholdsvis uddannelsesrådet for handelsuddannelserne og skolerådet for de tekniske uddannelser. Herigennem og ved direkte kontakter har SEL forbindelse med de faglige organisationer.

De nævnte afdelinger i direktoratet råder over undervisningsinspektører og fagkonsulenter. Ved regelmæssige kontaktmøder (ca. 12 møder om året) mellem uddannelseskonsulenterne i direktoratet og direktør og afdelingsledere samt administrator i SEL, foruden særligt sagkyndige vedrørende opståede problemer, er der sørget for, at SEL's uddannelsesvirksomhed til stadighed er ca. et halvt år forud

for indførelsen af nye undervisningsemner på de skoler, som institutionen betjener. Der er således ingen tvivl om, at virksomheden fuldt ud styres af direktoratet, og der er således ingen reelle eller formelle problemer vedrørende, hvilken faglig linie SEL's virksomhed skal være udtryk for.

10. Det bemærkes, at deltagerantallet i de pædagogiske kurser normalt er 12 og maksimalt 15. I visse week-end kurser er deltagerantallet dog oppe på 25. I alle kurser lægges der meget stor vægt på gruppearbejde og i det hele taget deltagerens indbyrdes undervisning.. Deltagerne er undertiden på forskelligt uddannelsesniveau. Dette har vist sig at have pædagogisk betydning.

De pædagogiske grundkurser på 14 uger i alt er dog beregnet for de faglærere m.v., der er helt uden pædagogisk skoling eller iøvrigt med svag teoretisk uddannelse.

11. Om institutionens økonomi kan oplyses, at der i finansloven for 1970/71 er budgetteret med 6.400.000 kr. Udgifterne dækker - foruden lønninger m.v. til selve institutionen og selve undervisningsvirksomheden - ophold for kursusedtagerne i opholdskurser. Rejse- og vikarudgifter for deltagerne betaler vedkommende skole, hvorfra deltagerne kommer.

For så vidt der i et af institutionen etableret kursus er deltagere, der ikke er lærere ved skoler under direktoratet for erhvervsuddannelserne, skal der dog for deltagerne betales til dækning af kost m.v.

Udgifterne ved kursusvirksomhed, som arrangeres udelukkende for udenforstående, f.eks. for indenrigs- og arbejdsministeriet, betales fuldt ud af den pågældende styrelse.

12. Det er underhånden oplyst, at der føres forhandlinger med Planlægningsrådet for de højere uddannelser og Odense universitet om eventuel placering af en afdeling af Statens erhvervspædagogiske lærer-

uddannelser inden for universitetscentret i Odense.
Institutionen skulle herefter også virke som pædagogisk institut for universitetet.

Udtalelse af 15. januar 1970 om nordisk samarbejde

Under henvisning til afdelingens skrivelse af 20. november 1969 om et for Nordisk råd fremsat medlemsforslag om videreuddannelse af socialt personale skal man meddele, at spørgsmålet om nordisk samarbejde om uddannelse af personale til det sociale arbejde har været drøftet i socialuddannelseskommissionens møde den 4. december 1969.

Repræsentanterne for de forskellige sociale områder gav samstemmende udtryk for, at samarbejde med tilsvarende forsorgsområder i de øvrige nordiske lande er af betydning som inspiration for det nationale udviklingsarbejde, og at man ved revision af de sociale uddannelser er opmærksom på, hvorledes tilsvarende uddannelser er tilrettelagt i disse lande.

Det kan således nævnes, at det forslag til uddannelse af sociologer, som er indeholdt i betænkning af oktober 1969 fra de sociale højskolars bestyrelse og socialuddannelseskommissionen, i betydelig grad er præget af principperne i den tilsvarende svenske uddannelse.

På praktisk talt alle områder arrangeres der jævnligt fællesnordiske seminarer eller kortere kurser med afgrænsede emner. En anden form for samarbejde er optagelse af studerende fra andre nordiske lande på nationale, sociale uddannelser. I Danmark kræves der i så tilfælde ikke betaling for undervisningen, men man er ikke i stand til at give gæsterne del i stipendiemidler og lignende.

Det er den almindelige opfattelse, at videreudvikling af disse former for samarbejde i almindelighed er at foretrække, frem for opstilling af faste retningslinier for udviklingen af de nordiske landes sociale uddannelser eller etablering af formelle, fælles institutioner, f.eks. under Nordisk råd.

Et særligt behov for samarbejde på et bredere grundlag er følt vedrørende uddannelsen af lærere til de sociale uddannelser af forskellig art. Kommissionen er opmærksom på det initiativ, der er

taget af Den nordiske socialhøj skolekomité, der repræsenterer lærere og studerende ved de sociale højskoler i Norden. Initiativet har blandt andet givet sig udslag i den af den sociale højskole i Århus arrangerede Nordisk sommerskole 1969 for lærere i de såkaldte metodefag, ligesom man i 1970 sigter på at afholde sommerskole for lærere også i andre emner.

Det er kommissionens opfattelse, at dette initiativ bør støttes - herunder med økonomiske midler til videreudvikling. Den fælles kursusvirksomhed bør dog næppe være begrænset til lærere i metodefag, men bør f.eks. udvides til at angå fælles problemer vedrørende videregående uddannelse i social administration og planlægning. Det er endvidere kommissionens indtryk, at kurserne med fordel kan åbnes for lærere ved andre sociale eller socialpædagogiske uddannelsesinstitutioner end de sociale højskoler, idet det i et vist omfang er samme fag, der undervises i.

Herudover skal man navnlig pege på værdien af, at der i så vidt omfang som muligt i de nationale uddannelsesinstitutioner, kurser m.v. gives plads for studerende fra andre nordiske lande.

Henning Friis

/

A. Toft

Arbejds- og socialministeriernes
internationale afdeling.